

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 24 · 27. november
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 27. november 2024 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 24):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:05]: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

- for Akershus: Anita Patel
- for Østfold: Fredrik Holm

Sak nr. 1 [10:00:18]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:20]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Kjersti Toppe, Lubna Boby Jaffery og Oddmund Hoel vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Tage Pettersen.

Tage Pettersen (H) [10:00:41]: De siste tre årene har boliglånsrenten, husleien, matvarepriser og alt annet blitt dyrere, og ifølge SSB lever mer enn 100 000 familier med vedvarende lave husholdningsinntekter. Før sommeren viste beregninger fra forskningsinstituttet SIFO at før utgifter til strøm, oppvarming og bokostnader er tatt med, har de årlige utgiftene til en norsk familie med to voksne, et skolebarn og et barnehagebarn økt med over 160 000 kr fra starten av 2021 til begynnelsen av 2024.

Likevel leser vi ut fra Støre-regjeringens budsjett at barnetrygden reduseres neste år. Det gjør den fordi regjeringen foreslår å videreføre den på samme kronenivå, og ikke justere den i tråd med prisveksten. Dermed legger regjeringen opp til at barnetrygden skal dekke færre vinterklær, fotballsko, skolesekker eller matpakker enn den gjorde i fjor.

Jeg adresserer dette fordi økt barnetrygd treffer dem som trenger det mest. Dette var også en av konklusjonene til regjeringens eget ekspertutvalg om barn i fattige familier. Solberg-regjeringen var den første regjeringen siden 1996 som var med på å øke barnetrygden, og Høyre har i alle våre alternative budsjetter siden vi gikk ut av regjering, prioritert en fortsatt økning. I vårt alternative budsjett, som vi legger fram i dag, øker vi barnetrygden igjen. Totalt prioriterer vi om lag 2,6 mrd. kr mer til barnefamilieene i barnetrygd enn det Støre-regjeringen gjør,

og vi gjør det fordi vi vet at økt barnetrygd bidrar til å redusere barnefattigdommen.

Kan statsråden forklare bakgrunnen for at Støre-regjeringen mener at det er en riktig prioritering i dyrtingen å redusere barnetrygden? Da ber jeg statsråden kommentere barnetrygden spesielt, og ikke nødvendigvis alle andre gode eller mindre gode tiltak i budsjettet.

Statsråd Kjersti Toppe [10:02:32]: Det er veldig mange gode forslag i vårt forslag til statsbudsjett. Når det gjeld barnetrygda, aukar vi ho med 2,4 mrd. kr i forhold til budsjettet for 2024, og det er ein ganske historisk auke i barnetrygda. I løpet av dei tre åra vi har styrt, har vi til saman auka barnetrygda med 7,8 mrd. kr, og det er faktisk veldig mykje meir enn det dei borgarlege gjorde på åtte år. I tillegg har vi gjort den viktige endringa med at barnetrygda ikkje lenger skal kunna reknast inn i utmålinga av sosialhjelp, noko som var mogleg mens den borgarlege regjeringa styrte. Den endringa er viktigast for dei som har mest behov for barnetrygd, og det kosta ca. ein halv milliard å retta opp i det.

Når det gjeld prisstiginga til neste år, er det rett at barnetrygda ikkje er prisjustert, men det er òg fordi vi har gjort eit løft på 2,4 mrd. kr som gjer at vi utliknar den forskjellen som vart innført med dei borgarlege, at ein hadde ei lågare barnetrygd til dei som var over seks år, og ei høgare barnetrygd til dei som var under seks år. No har vi saman med SV fått til at vi har utlikna den forskjellen. Det er ingen gode grunnar til at ein skal ha lågare barnetrygd når ein er over seks år, for vi veit av undersøkingar og statistikk at barn vert dyrare jo eldre dei vert, sjølv om familieøkonomien òg kan verta betre.

Vi prioriterer den universelle barnetrygda høgt, og det har vi gjort i alle budsjetta våre. Vi vernar om ho som ei universell ordning for alle.

Tage Pettersen (H) [10:04:30]: Takk for svaret.

Det å ikke prisjustere barnetrygden er et valg regjeringen tar, et valg som rammer barnefamilieene, og et valg for at regjeringen selv kan bruke pengene på andre ting den synes er viktigere enn barnefamilier. La meg sitere fra Gul bok, der regjeringen skriver:

«Omprioriteringer er nødvendig for å skape rom for satsinger og økte utgifter på andre områder.»

Og:

«Barnetrygden foreslås videreført med uendret nivå (...).»

Sagt på en annen måte: Den er ikke funnet viktig nok.

Høyre prioriterer økt barnetrygd framfor billigere barnehage. Det er fordi vi vet at barnetrygden treffer bredt. Den hjelper også dem som har dårligst råd, mest,

ettersom de allerede har billigere barnehageplass fra før, fordi de treffes av allerede eksisterende moderasjonsordninger.

Er statsråden enig i finansministerens beskrivelse i Gul bok om at man må nedprioritere barnetrygden fra regjeringens side for å finne rom for andre satsinger?

Statsråd Kjersti Toppe [10:05:30]: Eg og finansministeren er heilt einige om at det er veldig viktig å auka barnetrygda, og det har vi òg gjort i årets budsjett. Det er 2,4 mrd. kr i auke frå 2024 til 2025. Det er ei stor satsing, den aller største satsinga på budsjettet mitt, og det er ikkje lite pengar.

Når det gjeld det at ein skal omprioritera, eller bruka prisveksten på andre viktige område, er eg ueinig i at det betyr at det ikkje skal koma barnefamiliar til gode. Regjeringa vår har føreslått å halvera barnehageprisen i distriktskommunar og redusera han med 1 000 kr i månaden for alle familiar uansett. Eg ser at ein i Høgre sitt alternative budsjett vil ta bort desse pengane frå barnefamiliane. Det er òg ei prioritering, som Høgre gjer. Eg meiner at den prioriteringa er feil, for det er enormt viktig at barn får gå i barnehagen, og at det vert reduserte prisar som gjer at det er mogleg for alle. Det er òg ei viktig satsing.

Tage Pettersen (H) [10:06:32]: Vi er helt enige om at det er viktig at barn kan gå i barnehage. Økt barnetrygd treffer jo nettopp alle barnefamilie, og hver enkelt familie kan selv prioritere å bruke pengene der de trengs mest. Barnefamilie trenger ikke politikere som oss til å fortelle dem hva de bør bruke pengene på. Regjeringens ekspertutvalg, som jeg også har nevnt, tok også til orde for at økt barnetrygd er viktigere enn å redusere barnehageprisen.

Der regjeringen prioriterer lavere barnehagepris for dem med middels og høy inntekt, og enda litt rimeligere om en tilfeldigvis bor på bygda, prioriterer Høyre å gjøre kjernetiden i barnehagen gratis for alle, uansett hvor en bor, ved å heve husstandenes inntektsgrense til 800 000 kr. Høyre sikrer også at færre må ta ulønnet permisjon for å være hjemme med barna, da vi i vårt budsjett sikrer at desemberbarna også får rett til barnehageplass.

Er statsråden enig i at økt barnetrygd for alle barn i større grad hjelper lavinntektsfamilier enn en tilsvarende reduksjon i makspris for barnehage?

Statsråd Kjersti Toppe [10:07:28]: Barnetrygd er viktig, og viktigast for dei som har dårlegast råd, det veit vi. Men det er ikkje rett som representanten seier, at utvalet – altså Rege-utvalet som vi sette ned, som skulle koma med anbefalingar om korleis vi skal prioritera pengar når det gjeld familiar og fattige familiar – har

sagt at det er viktigare med barnetrygd enn med billigare barnehage. Utvalet var balansert; det sa at det var like viktig å satsa på tenester som på trygdeytningar, altså at det var viktig både å auka barnetrygda og å gjera barnehagane meir tilgjengelege.

Vi meiner at skal vi gjera barnehagen meir tilgjengeleg, er det viktig at prisen skal ned. No varslar Høgre at prisen skal opp, og at dei lagar billigare barnehage berre for dei verdig trengande. Det er Høgre-politikk, det er ikkje vår politikk

Tage Pettersen (H) [10:08:28]: Nå sier jo ikke regjeringen både–og, som utvalget – de sier bare at de satser på det ene benet. Før sommeren kunne vi lese i NRK at Røde Kors åpner sitt tredje familiesenter på Grønland i Oslo, en bydel hvor halvparten av barna lever i fattigdom. På Nedre Tøyen lever syv av ti barn i fattigdom. Fattigdom rammer jo ikke først og fremst barn på bygda, det rammer flest som bor i byen. I 2022 vokste 17 000 barn opp i lavinntektsfamilier i Oslo. For Støre-regjeringen betyr du imidlertid mest om du bor i en av de 211 kommunene nederst på sentraliseringsindeksen. Der belønnes du med ekstra lav barnehagepris og ettergivelse av studiegjeld – for å trekke fram noen eksempler – men bor du i byen, nedprioriterer Støre-regjeringen deg. Med den sittende regjeringen kommer folk som bor sentralt, dårligere ut. Det er en prioritering som er umulig å forstå.

Hvorfor fører Støre-regjeringen i denne forbindelse aktivt en politikk som rammer barn i fattige familier som bor i byene?

Statsråd Kjersti Toppe [10:09:27]: Denne regjeringa har verkeleg prioritert dei universelle ordningane som går til alle barnefamiliar, uavhengig av økonomi og kvar dei bur i landet. Vi har auka barnetrygda med nærmare 8 mrd. kr, som iallfall er meir enn dobbelt så mykje som Høgre-regjeringa gjorde på åtte år. Å seia at vi ikkje prioriterer barnetrygd – det er faktisk ikkje rett. I tillegg prioriterer vi å ha billigare barnehage for alle. Først reduserte vi maksprisen. Vi har så kutta han veldig mykje i forslaget til neste års statsbudsjett, og vidarefører det. Det er ei ordning som gjeld for alle. Alle barnefamiliar i Noreg vil få nytte av billigare barnehage, og det vil altså Høgre reversera.

Tage Pettersen (H) [10:10:30]: Nei, alle vil ikke få glede av lavere makspris i barnehagen, for veldig mange betaler ikke makspris i barnehagen i dag fordi vi har gode moderasjonsordninger.

Når det gjelder selvskrytet knyttet til barnetrygden, er det med all respekt SV som skal ha det skrytet fra regjeringen. En familie med lav til moderat inntekt og to barn i barnehage som nå får rett til gratis tid i barnehage

fordi Høyre øker inntektsgrensen, ville med vårt alternative budsjett sittet igjen med 23 000 kr mer hvert år. Det viser en helt annen prioritering enn den regjeringen legger for dagen, og det vil utgjøre en åpenbar forskjell for mange familier, helt uavhengig av hvor i landet de bor. I vårt budsjett vil vi gjøre mye mer for barnefamilieene som har minst, enn det Støre-regjeringen gjør i sitt budsjett for neste år.

Håper statsråden innerst inne at SV kommer henne til unnsetning i år også, eller mener hun oppriktig at den prioriteringen regjeringen gjør med ikke å prisjustere barnetrygden for å spare penger og bruke dem på noe annet, er en riktig prioritering?

Statsråd Kjersti Toppe [10:11:29]: Eg trur barnefamiliane i Noreg skal vera glade for at det er denne regjeringa som òg forhandlar om budsjett med SV, for vi har saman klart å auka barnetrygda mykje meir enn Høgre gjorde i perioden sin.

Eg meiner òg det er viktig å ha gode og tilgjengelege barnehagar. No skal Høgre gå inn for ein ny politikk, der ein går vekk frå dei universelle ordningane med nokså lik barnehagepris til alle og har billege barnehagar berre for dei som er mest trengande, altså ein politikk for dei verdig trengande. Eg har tru på at vi skal laga gode, universelle ordningar med låge barnehageprisar for alle – som ikkje er stigmatiserande, som ikkje lagar a- og b-familiar, og som er lett tilgjengelege til låge prisar. Det er det som er det gode med dei universelle ordningane som gjeld for alle barnefamiliar.

Silje Hjemdal (FrP) [10:12:46]: Det viktigste i kampen mot barnefattigdom er god integreringspolitikk og ikke minst at folk kommer i arbeid. I tillegg er det særdeles viktig at disse familiene får lov til å beholde mer av egne penger.

I går presenterte Hans Andreas Limi, som er Fremskrittspartiets finanspolitiske talsmann, vår alternative skatteprofil for 2025. Vi kutter bl.a. kraftig i inntektsskatten, sånn at folk nettopp kan få lov til å beholde mer av egne penger. Dette er noe også flere økonomer mener er den mest effektive metoden for å hjelpe vanlige folk til å få bedre råd. Vi gir bl.a. lettelse i inntektsskatten på over 27 mrd. kr og kutter kraftig i matmomsen. Er statsråden enig med økonomene som mener at lettelse i skatte- og avgiftsnivået er den mest effektive måten å hjelpe folk til bedre råd og en tryggere økonomisk hverdag på?

Statsråd Kjersti Toppe [10:13:50]: Eg er ikkje finansminister, og det er kanskje like greitt!

Når spørsmålet går på skattar og avgifter, skal ikkje eg gå imot vurderingane til økonomane, men det som er viktig for politikken til regjeringa, er både at vi gjer skatte- og avgiftsgrep som kjem folk flest til gode, og at vi pri-

oriterer viktige og store midlar til tenester, særleg når det gjeld barnefamiliane.

Aukinga i barnetrygda, som vi har fått til saman med SV, er ganske stor historisk. Vi veit at ho i alle fall er viktig for dei som treng ho mest. Samtidig prioriterer vi billigare tenester, altså at barnehageprisane vert lågare, og lågast i distriktskommunar, i tillegg til gratis SFO. Det betyr veldig mykje for barnefamiliar, og eg trur dei kan grua seg til det om det vert eit anna budsjett der både barnehageprisane vert høgare og andre ting vert dyrare.

Grunde Almeland (V) [10:15:08]: I går avga familie- og kulturkomiteen sin innstilling knyttet til Venstres representantforslag om å løfte flere barn ut av fattigdom. Regjeringspartiene har varslet at de kommer til å stemme ned alle Venstres forslag, inkludert forslaget om å komme tilbake til Stortinget med modeller for kraftig økning og skattlegging av barnetrygden, med mål om å løfte flere barn ut av fattigdom. I sitt svarbrev viser statsråden – som hun også gjør i salen her i dag – til en rekke prioriteringer SV har fått gjennomslag for de siste årene, noe som også er grunnen til at statsråden ikke ser noe behov for å støtte Venstres forslag. Når vi nå vet at både Høyre og Venstre følger opp rådene fra regjeringens eget ekspertutvalg med en kraftig økning i barnetrygden, og at Arbeiderpartiet og Senterpartiet derimot kutter i barnetrygden, er spørsmålet mitt:

Hvem har et budsjett som vil hjelpe flest barn ut av fattigdom, etter statsrådens mening? Er det Høyre og Venstre eller Arbeiderpartiet og Senterpartiet?

Statsråd Kjersti Toppe [10:16:10]: Høgre og Venstre har ikkje levert sine heilskaplege budsjett enno, så det vert vanskeleg for meg å vurdere totalen av det, men eg er veldig trygg på statsbudsjettforslaget til regjeringa og glad for at det har ein så tydeleg profil mot barnefamiliane.

Når det gjeld representantforslaget frå Venstre og forslaget om å skattleggja barnetrygda, har eg ikkje registrert at andre parti har gått inn for det no. I høyringa om det forslaget, som ekspertutvalet kom med, kom det mange kritiske tilbakemeldingar om at det kanskje ikkje er ein god idé å gå vekk frå at barnetrygda skal vera ei universell ordning, og å bruka barnetrygda til å fordele mellom barnefamiliar, som er oppskrifta til Venstre for korleis vi skal hjelpa barnefamiliar ut av fattigdom – altså at barnefamiliar skal mista barnetrygd til dei som har dårlegare råd.

Grunde Almeland (V) [10:17:16]: Statsråden vet veldig godt at Venstres forslag er det samme som ekspertutvalgets forslag, som først og fremst er å øke barnetrygden kraftig, noe som ville gjøre at de aller fleste, utenom de som har millioninntekter, ville sitte igjen

med betydelig mer i barnetrygd hver eneste måned. Det viktigste er at det treffer de familiene som har minst, og dem som regjeringens forslag ikke treffer, er jo nettopp de familiene og barna som vokser opp under aller dårligst levekår, og som er i den aller vanskeligste situasjonen.

Statsråden peker igjen og igjen på at hun vil redusere barnehageprisene for familier som gjerne har god råd, men at hun ikke vil ta noen grep som treffer de barna og familiene som har aller dårligst råd.

Mener statsråden at det er god og treffsikker politikk at familier med gjennomsnittlig høy inntekt får redusert barnehageutgiftene sine, mens barnehageprisene står på stedet hvil for de familiene med aller lavest inntekt?

Statsråd Kjersti Toppe [10:18:20]: Ut frå denne debatten kan det sjå ut som både Venstre og Høgre trur at det berre er nokre barnefamilier i Noreg som synest at dyrtida no er krevjande. Eg trur at veldig mange – kanskje dei aller fleste – barnefamilier i dag synest det er krevjande med dyrtid. Difor er dei månadlege utgiftene viktige for mange familier. Er det gratis SFO, betyr det meir igjen til andre nødvendige tiltak i ein familieøkonomi.

Når det gjeld redusert barnehagepris, har eg ikkje høyrte nokon barnefamilie som synest det er feil prioritering å løfta økonomien til alle barnefamilier.

Høgre og Venstre vil altså ha ein politikk for dei veldig trengande barnefamiliane. Eg meiner det er feil. Det er stigmatiserande, og dersom barnetrygda reelt sett berre skal vera ei ordning for dei med aller dårlegast råd, kan det òg føra til at ein mistar tilliten til ordninga. Slik har ikkje barnetrygda vore fram til no, og eg ønskjer å vidareføra det.

Presidenten [10:19:23]: Vi går vidare til neste hovedspørsmål.

Silje Hjemdal (FrP) [10:19:38]: Det går mot kaldere tider og skikkelig vinter. Strømprisene øker, og tidligere i høst kunne vi lese om Øystein på 72 år som ble funnet død i sin egen bolig, rett og slett i et gjennomfrosset hus. Det var et tragisk utfall av at han over lengre tid hadde levd uten strøm. Jeg har tidligere utfordret forbrukerministeren om dette, i et skriftlig spørsmål, for å få svar på om rutinene er gode nok. Ministeren svarte på det skriftlige spørsmålet at når det gjelder ytterligere lovregulering, må vi hele tiden ta stilling til det og vurdere om lovreguleringen er tilstrekkelig.

Saken om Øystein har skapt ganske sterke reaksjoner og viser at dagens regelverk bør gjennomgå. Det er interessant når man ser på svarene fra forbrukerministeren og justisministeren. Åpenbart er det sånn at de med psykiske problemer, demens og manglende digital

kompetanse ikke fanges godt nok opp, og at informasjonen som går ut, kun går én vei, uten at det gjøres forsøk på å sikre at informasjonen er mottatt, oppfattet og forstått. I en situasjon hvor stadig flere blir eldre og kravene til digital kompetanse øker, er det bekymringsfullt at regelverket ikke er justert i henhold til dette.

Nå er også Forbrukerrådet blant dem som krever endring i regelverket. Det er gått over en måned siden vi leste dette eksempelet og utfordret ministeren sist. Hvor er vurderingen til forbrukerministeren? Er dagens regelverk tilstrekkelig?

Statsråd Kjersti Toppe [10:21:40]: Eg vil takka for spørsmålet og understreka at den historia som kom fram i media, er ei veldig tragisk historie som opprører mange, inkludert meg.

Historia viser òg at det er vanskeleg når personar av ulike grunnar ikkje søker hjelp, og det kan òg vera vanskeleg for familien å oppdaga kva som skjer. Resultatet er likevel rystande, og vi vil ikkje at sånt skal skje i Noreg.

Eg har fått spørsmål om dette tidlegare. Da straumprisane var veldig høge, vart eg spurd om kva vi gjorde. Eg hadde møte med straumselskapa der vi tok dette opp, og eg forstod det slik at dersom ein personkunde var i kontakt med Nav, skulle ikkje straumen kunna verda skrudd av når det var kuldegradar ute. I denne saka vart ikkje straumen skrudd av da det var kuldegradar, men tida gjekk, slik at det fekk eit veldig tragisk utfall.

Når det gjeld spørsmålet om å endra regelverket, altså lovregulering, ligg ikkje den lova under ansvarsområdet mitt. Ho ligg under ansvarsområdet til justisministeren. Spørsmålet om det er naudsynt å presisera dette i lov eller forskrift, og eventuelt korleis det skal presiserast, må ein retta til justisministeren og Justisdepartementet. Det ligg ikkje under mitt område som forbrukerminister.

Silje Hjemdal (FrP) [10:23:38]: Da oppfatter jeg svaret dit hen at man ikke nødvendigvis er helt tydelig på om dagens regelverk er tilstrekkelig, men at det har vært en vilje til å se på dette og eventuelt gjennomgå de ordningene som er.

Som statsråden påpeker, er det regler i dag for når man skal kunne stenge av strømmen. Det som imidlertid er litt utfordrende, er at det ikke er noen faste rutiner eller veiledninger for hva man skal gjøre når det eventuelt blir kaldt igjen. Da lurer jeg på: Er dette noe forbrukerministeren nå har tatt opp med nettselskapene og strømselskapene, i ettertid av denne tragiske hendelsen, nå som man vet at vi går inn i en ny kald tid, og at flere mennesker faktisk sitter med avstengt strøm?

Statsråd Kjersti Toppe [10:24:41]: Det er grunn til å sjå på det som representanten tar opp, om ein skal utvi-

da den praksisen til å gjera ei ny vurdering når det vert kaldt igjen.

Eg har hatt kontakt med straumselskapa tidlegare, og eg har ikkje hatt noko nytt møte med dei no. Dette er ei sak og eit område som eg vil ha dialog med justisministeren om, og sjå på om det er mogleg å gjera nokre endringar, men lovreguleringsansvaret høyrer som sagt inn under Justisdepartementet.

Denne saka viser at det som det er viktig å jobba med i alle sektorar, i alle tenester, er å få meir openheit om dette med dårleg råd. Ein søker kanskje ikkje hjelp, heller ikkje hos Nav, fordi ein synest det er skambelagt, og det kan òg vera vanskeleg å ta kontakt med eigen familie.

Silje Hjemdal (FrP) [10:25:45]: I oppfølgingen av dette vet man også at en del av rådgivningen man gjerne får når man tar kontakt, er at man har en mulighet for å klage til Elklagenemnda. I fjor utfordret jeg forbrukerministeren flere ganger på hva man gjorde med det høye antallet klager og med utviklingen i behandlingstiden i nettopp Elklagenemnda, som mange av disse menneskene blir henvist til. Da svarte forbrukerministeren bla.:

«Eg vil følgje nøye med på utviklinga.»

Nå, ett år etterpå, ser vi at situasjonen ennå er ganske alvorlig. Når en oppsøker nettsidene til Elklagenemnda, er en av de første tingene som møter en, at det må påregnes lengre saksbehandlingstid «grunnet stor pågang».

Er statsråden fornøyd med at det fremdeles er svært lang behandlingstid hos Elklagenemnda?

Statsråd Kjersti Toppe [10:26:52]: Det er eg sjølv sagt ikkje fornøgd med, og det er prioritert at ein skal få ned den klagebehandlingstida. Eg har òg hatt møte med Elklagenemnda og dei andre klagenemndene som er på forbrukarområdet, med tanke på korleis ein kan jobba for å få ned klagebehandlingstida og kunna gi meir effektiv behandling. Det er eit arbeid som vi held tak i, og særleg er det viktig når det gjeld Elklagenemnda. Eg kan ikkje no presentera andre forslag eller regelendringar på det, men vi har hatt møte med nemndene og følgjer opp det arbeidet via departementet.

Presidenten [10:27:50]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Kathy Lie (SV) [10:28:03]: Et godt samfunn er et samfunn der de unge har det bra. I dag peker altfor mange piler i feil retning: økende forskjeller, dårligere psykisk helse, stress, skulevegring, ensomhet, økende ungdomskriminalitet og mindre tro på framtiden. Det er på tide at vi setter ungdommen først.

Dessverre er det det motsatte som skjer. Videregående skoler legges ned en rekke steder, ungdom fra fattige familier har ikke råd til å delta på idretts- og kulturtilbud, og en rekke fritidsklubber legges ned over hele landet.

Ungdom og Fritid har i 2024 kartlagt at nærmere 40 pst. av fritidsklubbene står i fare for kutt eller nedleggelse. Bare denne uken har det vært stor oppmerksomhet rundt forslaget om å legge ned to fritidsklubber i bydelen Søndre Nordstrand i Oslo. I denne bydelen, som er blant Oslos mest økonomisk utsatte, er fritidsklubbene en viktig arena for barn og unge, en arena barn og unge betegner som sitt andre hjem. Nedleggelse av disse tilbudene vil ramme de mest sårbare barna og ungdommene, som allerede står overfor store utfordringer.

Britisk forskning viser, ikke overraskende, at i områder hvor fritidsklubber legges ned, gjør ungdommen det dårligere på skolen, og risikoen for å begå kriminalitet øker med 14 pst. Når fritidsklubber legges ned over hele Norge for å spare penger, sparer vi oss til fant. Erfaringene fra England er at utgiftene ved å legge ned fritidsklubber er tre ganger så høye knyttet til skolefrafall og kriminalitet.

SV har i sitt alternative budsjett for 2025 foreslått 100 mill. kr til statlig etablering og driftsmidler, som første steg. Vi har også sett viktigheten av at fritidsklubber lovfestes på lik linje med andre kommunale strukturer, som biblioteker og kulturskoler.

Statsråden har tidligere understreket hvor viktig fritidsklubber er som forebyggende arena for barn og unge, og har uttalt ved flere anledninger at dette er en sektor statsråden ønsker å styrke. Så mitt spørsmål er: Hva er statsrådens konkrete planer for å styrke denne utsatte sektoren og sikre at fritidsklubbene kan opprettholde sitt viktige arbeid for barn og ungdom i hele landet?

Statsråd Kjersti Toppe [10:30:00]: Takk for spørsmålet. Først må eg slå fast at dei fleste barn og unge i Norge har det veldig bra, sjølv om det er ein del utvikling og statistikk som aldeles ikkje er bra, for å nyansera bildet litt. Eg er heilt einig i bekymringa for utviklingstrekkka, der vi ser på kva barn og unge sjølv rapporterer, utanfor skap, skulevegring, osv. Det er det som òg ligg til grunn for heile familiepolitikken og barne- og ungdomspolitikken, at vi må sikra at barn og ungdom, spesielt, får delta i samfunnet.

Vi veit at fritid er veldig viktig. Det er òg ein rett som barn har: å kunna ha ein fritidsaktivitet saman med andre. Når det gjeld fritidsområdet, har vi ei erklæring saman med KS og frivillige lag og organisasjonar om dette arbeidet, og regjeringa skal til neste år leggja fram ei eiga stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjamning, der fritidsklubbfeltet vil vera eit viktig område.

Vi har fått ei tilråding om fritidsklubbfeltet som ligg til oppfølging i mitt departement. Ho viser fritidsklubbane sin store verdi som eit tilbod for all ungdom, og spesielt for dei som kanskje ikkje er i ein annan organisert aktivitet. Tilrådinga viser behovet for auka kompetanse, fleire heiltdsstillingar, å auka statusen på dette området, og ikkje minst å sikra tilgjengelegheita, med betre opningstider. Det var òg vurdert forslag om ei lovfesting for å styrkja dette. Denne tilrådinga er til behandling, og vi kjem til å jobba med dette inn i den varsla stortingsmeldinga, som vert levert til neste år.

Kathy Lie (SV) [10:32:03]: I trangere økonomiske tider står ikke-lovpålagte oppgaver lagelig til for kutt i kommunene, og klubbfeltet er den aktiviteten med færrest barrierer for deltakelse. Om vi skal sikre at alle barn og unge får rett til å delta på minst én fritidsaktivitet, er klubbfeltet helt sentralt. Fritidsklubbene treffer all ungdom og spesielt barn og unge som befinner seg i en særlig sårbar situasjon. Jeg er enig med statsråden i at mange barn har det bra i Norge, men for dem som trenger det, er fritidsklubbene absolutt en særdeles viktig arena – et naturlig sted å starte for å sikre økt deltakelse. Klubbfeltet har etterspurt en lovfesting i 20 år.

Jeg spør igjen om hvordan statsråden vil sikre åpne fritidstilbud i alle kommuner, og om regjeringen vil vurdere å utrede og foreslå lovfesting av åpne fritidstilbud.

Statsråd Kjersti Toppe [10:33:05]: Ja, det er veldig viktig at ungdom i alle kommuner får ein fritidsklubb å kunna gå til. Det er noko eg verkeleg meiner at vi må leggja godt til rette for. Dei aller fleste kommuner har jo òg fritidsklubb, men ikkje alle. I ein del kommuner er det for få tilbod, og opningstidene er for snevre. Vi har prioritert midlar til ei tilskotsordning for integrering av barn og unge som kan gi tilskot til fritidsklubbar, noko vi veit har god effekt. Det gjer vi allereie no. Vi har òg prioritert auke av statlege midlar til den ordninga, som vi veit mange fritidsklubbar får tilskot frå, eller som kommunen nyttar. Når det gjeld spørsmålet om lovfesting, kan eg ikkje i dag svara anna enn at vi har det til vurdering i regjeringa, men vi har ikkje kome til ein konklusjon.

Kathy Lie (SV) [10:34:11]: Mens andre ungdommer under offentlig omsorg i Norge blir ivaretatt av barnevernet, er det Utlendingsdirektoratet som har ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år. Barna må bo på asylmottak, uten de samme kravene til kvaliteten på omsorgen. Konsekvensene av dette er at det er større risiko for at barna opplever omsorgssvikt, overgrep, andre kriminelle handlinger og forsvinninger. Det rapporteres om selvmordsforsøk og mange forsvinninger.

FNs barnekomité har i flere runder kritisert Norge for omsorgstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere.

Vil statsråden lytte til kritikken fra FN og jobbe for en overføring av omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere fra UDI til barnevernet?

Statsråd Kjersti Toppe [10:34:58]: Eg vil jobba for at alle einslege mindreårige asylsøklarar som kjem til Noreg, får eit forsvarleg og godt tilbod med god kompetanse og gode tilsynsordningar, slik at vi ivaretar rettsikkerheita til barna som kjem til oss. Det er eit veldig stort ansvar. I dag er det eit delt tilbod. For dei som er over 15 år, ligg det under justis og i ei mottaksordning. For dei under 15 år er det i barnevernsomsorg. Ja, det har vi vorte kritiserte for av FN og andre organisasjonar. Eit fleirtal på Stortinget har meint at dette er ein forsvarleg måte å gjera det på, men eg er bekymra for korleis tilbodet er, særleg i mottaka. Det ser eg på saman med justisministeren – korleis vi i alle fall kan følgja betre opp og sikra eit forsvarleg tilbod til dei barna som er der.

Kathy Lie (SV) [10:36:03]: Disse barna er ungdom som også trenger omsorg, søvn, næring og fritidsaktiviteter. I april leste vi i Jærbladet om Hå mottakssenter på Nærland, som drives av Hero. Her bor 30 ungdommer i en gammel, nedslitt fireetasjers bygning. I henhold til UDIs regelverk får de pengene utbetalt hver 14. dag, de må selv handle det de trenger av mat og klær, og de må lage maten sin selv. Det sies at tilbudet skal være alderstilpasset, men her er barnevernet i kommunen bekymret og har klaget på tilbudet fordi de bl.a. mener ungdommene gis et for stort ansvar som de ikke er gamle nok til å håndtere, og at det er for dårlig oppfølging av ungdommenes psykiske helse og mangel på aktiviteter, søvn og næring. Jeg er klar over at UDI ikke hører under statsrådens ansvarsområde, men her har barnevernet engasjert seg og meldt bekymring.

Hvilke tiltak vil statsråden iverksette for å følge opp denne og lignende saker?

Statsråd Kjersti Toppe [10:37:00]: Dette ligg under justisministeren sitt ansvarsområde, så det vert vanskeleg for meg å svara direkte på akkurat det spørsmålet. Eg kan generelt seia at regjeringa har fått på plass ei tilsynsordning for mottaka, som eg tenkjer var på høg tid og er veldig viktig, og så er den barnefaglege kompetansen styrkt. Utover det tenkjer eg det er vanskeleg for meg å svara meir på spørsmålet, sidan det ligg under justisministeren sitt ansvarsområde.

Kathy Lie (SV) [10:37:37]: Enslige mindreårige asylsøkere er spesielt sårbare barn som skal integreres i det norske samfunnet. De kommer alene, uten omsorgs-

personer og er ofte traumatisert av krig, nød og lang tid på flukt. Det er avgjørende at de får god hjelp og omsorg for å få et godt liv i samfunnet vårt.

I en artikkel i NRK i dag kritiserer Redd Barna det de mener er forskjellsbehandling og diskriminering av disse ungdommene. Statsråden uttaler at hun er uenig i kritikken, og at ulik behandling kan begrunnes i ulike behov. Så vet vi at statsforvalterens tilsyn med ungdom på asylmottak har avdekket avvik og lovbrudd i fire av fem tilsyn. Barn har ikke fått nok søvn eller næring og har ikke fått nok helsehjelp, og det er rett og slett en del som forsvinner. Er ikke dette noe som bekymrer statsråden? Er det ikke på tide at vi lytter til kritikken fra FN?

Statsråd Kjersti Toppe [10:38:22]: Eg vil understreka at det er bekymringsfullt med tanke på dei meldingane vi får. Som barne- og familieminister har eg eit ansvar for alle barn, ikkje berre for dei som er under 15 år og under barnevernet sitt ansvar. Det som kjem fram om forholda, er noko som regjeringa sjølv sagt er opp tatt av, og som vi òg har styrkt med tilsynsordningar og barnefagleg kompetanse. Så seier eg ikkje at det er nok, men vi har iallfall vist ein vilje til å sjå på kvaliteten i tilbodet vi gir til barna. Når det gjeld forskjellsbehandling og den kritikken vi har fått, er det kjent. Vi har hatt vår modell, men det er stadig ein diskusjon om korleis vi kan gjera han betre. Det er eit område som eg er opptatt av.

Presidenten [10:39:24]: Vi går vidare til neste hovvedspørsmål.

Hege Bae Nyholt (R) [10:39:44]: Neste søndag er første søndag i advent, og mange gleder seg til førjulstid med gløgg, småkaker og julemat. Selv om innspurten av året er hektisk, mistenker jeg at statsråden også ser fram til det. Problemet er at det fremdeles er mange familier som ikke har en så hyggelig førjulstid og julefeiring i vente. SIFO har vist at matutgiftene til en familie med to barn har økt med 33 pst. de siste årene – eller 44 000 kr i året. Prisen på mat har ifølge SIFO økt dobbelt så raskt som prisen på andre varer. Over 100 000 barn vokser fremdeles opp i familier med dårlig råd. Dette skjer på denne regjeringen og denne statsrådens vakt.

I en pressemelding fra oktober i fjor sa statsråden følgende:

«Barn skal ikkje måtte oppleve å vekse opp i fattigdom i Norge. Å redusere skilnadene og førebygge fattigdom er eit prioritert område for regjeringa.»

Jeg skal ikke stå her og påstå at statsråden og regjeringen ikke har gjort noe, for det har de selvsagt. Problemet er bare at de ikke har gjort nok. Et rikt land som Norge har alle forutsetninger for å sikre at barn ikke

vokser opp i fattigdom. Rødt bruker i sitt alternative budsjett flere milliarder kroner mer enn regjeringen på å styrke økonomien til familier med dårlig råd. Det er altså mulig, det handler bare om viljen til å gjøre noe.

Kampen for å få ned forskjellene i Norge handler om hva slags samfunn vi ønsker oss. Økte forskjeller er med på å skape samfunnsutfordringer. Det burde derfor ikke være noen tvil om at regjeringen og statsråden skulle prioritere dette. Derfor lurer jeg på: Hva skal statsråden konkret gjøre det neste året for å leve opp til egne lovnader om å prioritere å få ned forskjellene og forebygge fattigdom?

Statsråd Kjersti Toppe [10:41:24]: Vi har lagt fram vårt forslag til statsbudsjett for 2025, som viser korleis vi gjer dei økonomiske prioriteringane, òg for barnefamilier i heile Noreg. Vi ser no at det er ein debatt om desse universelle ordningane, som eg meiner er veldig viktige – at vi har låge barnehageprisar til alle og ikkje aukar dei, som enkelte parti no tar til orde for, og at vi fortset å prioritera barnetrygda, som vi har gjort i forslaget til statsbudsjett.

Sjølv om ho ikkje er prisjustert, er det ein historisk auke i barnetrygda, med 2,4 mrd. kr i auke neste år som ein totalsum. Vi har òg auka ho med ca. 8 mrd. kr på dei tre åra. Barnetrygda veit vi er eit viktig tiltak og ei ordning for å løfta barnefamilier ut av fattigdom. Vi har sett ei lita betring for familier med barn under seks år som iallfall kan tilskrivast at barnetrygda har vorte auka for dei under seks år. No aukar vi ho òg for barnefamilier med barn over seks år, som vi veit er dyre å ha, og det er auka kostnader.

I kampen mot fattigdom og Forskjells-Noreg er det veldig mange tiltak – alt frå skatte- og avgiftspolitikken og korleis vi sikrar rettferdig fordeling til dei meir spesifikke tiltaka inne på barne- og familiefeltet. Vi kjem til å levera ei heilskapleg stortingsmelding om sosial utjamning og mobilitet som skal behandlast før stortingsseksjonen tar slutt.

Hege Bae Nyholt (R) [10:43:28]: Regjeringen la fredag fram nysalderingen av budsjettet for 2024. Tidligere, på samme tidspunkt i 2022, ble det i salderingen lagt fram en julepakke som skulle treffe dem med dårlig råd. Det var derfor svært skuffende å se at det ikke lå noen ekstra penger til dem som nå går en mørk førjulstid i møte.

Rødt mener at det minste vi kan gjøre i en stat som svømmer i penger, er å sikre at også de med dårlig råd får en hyggelig julefeiring. Er det slik at regjeringen mener at det i år ikke er behov for flere tiltak, og ikke ønsker å gi en julepakke til familier med dårlig råd?

Statsråd Kjersti Toppe [10:44:01]: Vi har lagt fram ein del ekstra midlar nokre andre år, på grunn av at vi

har hatt veldig spesielle situasjoner, først under pandemien, der vi veit at utsette grupper hadde det ekstra vanskeleg. Òg med dyrtida og dei auka kostnadene på straum osv. hadde vi ein del ekstra satsingar i saldert budsjett.

Så er det ikkje slik at jula kjem veldig plutselig på oss. Vi bør ha eit budsjett som legg til rette for at ein får til den julepakken utan nokon ekstramidlar som kjem i desember, og som må brukast opp veldig fort. Det er heller ikkje så enkelt for dei laga og organisasjonane som skal bruka midlane. Det er statsbudsjettet for i år som vert lagt til grunn òg for jula i år.

Hege Bae Nyholt (R) [10:45:08]: At julen kommer hvert år, er vi nok enige om i denne salen.

Stortinget har tidligere vedtatt å gi 1 000 kr ekstra til mottakere av sosialhjelp i desember og 1 000 kr ekstra per barn til dem som har mottatt eller kommer til å motta sosialhjelp i desember. Dette har for mange vært et kjærkomment tilskudd i en presset økonomi, som et samlet stortingsflertall, med unntak av Fremskrittspartiet, vedtok. For mange er det dette som sikrer ribbe eller pinnekjøtt på bordet og noen gaver til ungene under treet. Også rundt om i kommunene er det mange som vedtar å gi litt ekstra penger i julen til dem med dårlig råd.

Vil statsråden oppfordre kommunene til å gi en ekstra julestøtte til familier med dårlig råd, eller selv komme med tiltak for å sikre en hyggelig julefeiring for disse familiene?

Statsråd Kjersti Toppe [10:45:55]: Det er sjølvsagt veldig, veldig bra om ein kjem med ordningar i kommunane eller i alle lag og organisasjonar som gjer eit fantastisk godt arbeid rundt omkring i heile landet, og som vel er dei som kjenner til desse familieane aller best og veit kva dei treng. Det er mange av organisasjonane og kommunane som allereie har gode planar. Vi skal ikkje underkjenna at det vert gjort veldig mykje godt arbeid for dei utsette gruppene òg inn mot jul. Eg støttar det av heile mitt hjarte. Det er veldig bra, og det betyr veldig mykje for dei som treng det aller mest. Det håper eg mange får dra nytte av i desember månad i år òg.

Hege Bae Nyholt (R) [10:46:56]: På Grefsen i Oslo finnes det et sted der aleneforeldre kan komme og få støtte og hjelp sammen med ungene sine. Rødhettesthuset er et fantastisk tilbud, særlig for dem som kjenner at julen blir ekstra tung alene. Jeg har selv vært der på pepperkakebaking, og det var en utrolig hyggelig kveld. Rødt har i sine siste budsjetter satt av penger til å forsterke tilbudet her i Oslo og opprette flere Rødhettesthus. Dette har regjeringen ikke villet støtte. Vi snakker

om småbeløp i det store bildet, men beløp som betyr utrolig mye for dem det gjelder. Hva er det som gjør at statsråden og regjeringen ikke kan bli med på å støtte opp om et slikt viktig tilbud for aleneforsørgere og deres barn?

Statsråd Kjersti Toppe [10:47:38]: Eg minnest at eg har fått eit spørsmål om akkurat Rødhettesthuset tidlegare, og slik eg forstår det, er det snakk om vi skal gi tilskot til eitt tiltak via statsbudsjettet, eller om vi skal gi tilskot til lag og organisasjonar og ha generelle tilskotsordningar der kommunar, lag og organisasjonar sjølve kan prioritera kva dei vil gi vidare til. Eg er veldig for at vi lagar plassar og tilbod til aleineforeldre og alle andre barnefamiliar som treng ein møteplass. Det har f.eks. vore fleire besøk til barnas stasjon, som Blå Kors driv, som òg er eit utruleg viktig tilbod. Det finst heilt sikkert mange andre gode tilbod for både utsette barnefamiliar og aleineforeldre. Eg er ikkje imot Rødhettesthuset. Vi har generelle ordningar som kan få tilbod.

Presidenten [10:48:44]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Kari-Anne Jønnes (H) [10:49:00]: Forskning og innovasjon er kritisk viktig for Norges konkurransekraft. Vi må skape før vi kan dele. Da trenger vi relevant kunnskap og langsiktig satsing. Vi har mange gode forskere og noen ledende forskningsmiljøer som har bevist at de kan levere i verdenstoppen, men kvalitet, kapasitet og kunnskapsberedskap må videreutvikles og vedlikeholdes.

Samtidig som våre naboland og EU ruster opp sin forsknings- og kunnskapssektor, sørger Støre-regjeringen for at Norge blir mer innadventd, mindre internasjonalt og mindre konkurransedyktig. Støre-regjeringen tar et hvileeskjær i forskningspolitikken. Næringslivet belastes med uforutsigbare og høye skatter. Forskningsmiljøene har blitt distriktspolitikk framfor kunnskapsberedskap og konkurransefortrinn.

Når forskning er fundamentet for innovasjon, vekst og samfunnsutvikling, kan vi ikke tillate at kortsiktige besparelser truer langsiktig framgang. Vi har allerede et stort etterslep, og det er på høy tid at vi prioriterer forskning. Det forutsetter politikere som peker retning, og som skjønner at forskning tar tid. Høyre peker tydelig retning når vi i vårt alternative budsjett prioriterer 400 mill. kr mer til forskning, som oppfølging av vårt forslag om et samfunnsoppdrag om grønn vekst og omstilling. Høyre skjønner at forskning tar tid. Derfor økte vi bevilgningene år for år i vår regjeringssperiode og lå over 1 pst. av BNP. Nå ser vi en regjering som kutter i forskning. DNB-sjef Kjerstin Braathen sier det godt i et intervju med Dagens Næringsliv:

«I Europa er det nå en følelse av hast som vi bør ta hjem til Norge.»

Så hvorfor nedprioriterer Støre-regjeringen kunnskap og forskning i en tid hvor resten av Europa mener vi har dårlig tid for å sikre konkurransekraften?

Statsråd Oddmund Hoel [10:50:55]: Eg må først få gratulere partiet Høyre med at dei no – omsider – ser ut til å leggje fram sitt alternative budsjett. Det har me sett fram til.

I går kom meldinga med nye tal for norske tilslag i Horisont Europa, verdas største forskingsprogram. Me gjer det stadig betre. Norske forskingsmiljø tek no tilbake betydeleg meir enn me skyt inn i kontingent til Horisont Europa. Me har fått 15 mrd. kr tilbake frå Horisont Europa sidan 2021. Det er eit teikn på at norsk forskning gjer det svært bra internasjonalt – og gjer det betre og betre. Det er eit stort og viktig kvalitetsteikn for norsk forskning, der veldig mange norske forskingsmiljø bidrar – med nokre motorar i spissen, men ei lang, lang rekkje institusjonar og bedrifter er med.

Det går med andre ord svært bra med norsk forskning. Den sorgtunge historia som Jønnes og Høyre prøver å teikne av tilstanden i norsk forskning og høgare utdanning, er det svært, svært vanskeleg å finne igjen når ein går ut og ser kva som faktisk skjer i sektoren. Me har i dag ei veldig god finansiering av både forskning og høgare utdanning i ein internasjonal samanheng – me ligg stort sett på topp eller i toppsjiktet på alle statistikkar, same korleis ein måler.

Regjeringa har gått inn med tunge satsingar på kunstig intelligens, og no på kvanteteknologi. Me er no – me driv og byggjer oss opp – i front på nye teknologiar. Då er det bekymringsverdig at Høyre gjennom dei to førre alternative budsjetta, i alle fall som me kjenner til, faktisk ville kutte til saman over 600 mill. kr i rammeoverføringar til universitet og høgskular – og viss dei kjem til makta, skal dei regjere saman med eit stort parti som i sine siste alternative budsjett har vilja kutte 2 mrd. kr i rammeoverføringar til universitet og høgskular.

Kari-Anne Jønnes (H) [10:53:00]: Statsråden legger til grunn en alternativ virkelighetsforståelse.

Høyre hadde i sitt alternative budsjett i fjor en forskningspakke på 600 mill. kr, i år er den på 400 mill. kr. Det er ingen grunn til at UH-sektoren ikke kan drive noe effektivisering. Statsrådets egen regjering har lagt fram en langtidsplan for forskning og høyere utdanning uten en forpliktende økonomisk opptrappingsplan. Det er Høyre imot. Vi beviste i regjering evne til å prioritere langsiktig og prioritere forskning høyt.

I tillegg ser Støre-regjeringen helt bort fra handlingsregelen. Støre-regjeringen gjør det motsatte av det

som var intensjonen i handlingsregelen. Det skulle gå til vekst og omstilling, vekstfremmende skattelettelser, investeringer i veier og annen infrastruktur, kunnskap, forskning og kompetanse. Hvorfor ser regjeringen bort fra handlingsregelen i sine prioriteringer innenfor forskning, når regjeringen gjør det motsatte av hva handlingsregelen legger til grunn?

Statsråd Oddmund Hoel [10:54:08]: Då konstaterer eg at Høyre no går inn for ytterlegare nedtrekk i løyvingane til universitet og høgskular.

Me har gjennom våre tre år hatt ei føreseieleg, stabil og god styring og finansiering av norsk forskning og norsk høgare utdanning. Det er det sektoren treng. Det er i tillegg til tydelege prioriteringar. Me har færre folk i samfunnet framover. Me må disponere dei gode hovuda, dei kloke hovuda, betre. Me må setje inn kreftene der me har dei største kompetansebehova framover. Det har me gjort. Me må ha fleire sjukepleiarar, me må ha fleire legar, me må ha fleire IKT-kompetente folk, me må ha fleire teknologar som kan ta oss inn i omstillinga. Me har prioritert dei felte, og me har vore tydelege på at det må me gjere. Det som kjem frå Høyre her, står for meg meir uklart og meir som ein karakteristikk av ei alternativ verkelegheit.

Grunde Almeland (V) [10:55:28]: Jeg må få starte med å si at jeg gleder meg over senterpartistatsrådets entusiasme for EU-programmet Horisont Europa, som Venstre sørget for at vi meldte oss inn i i forrige regjeringens periode. Uten det hadde det vært vanskelige tider for norske forskere når det gjelder å få finansiert forskningen deres.

Det er altså slik at 26 av 33 universiteter og høyskoler får kutt med denne regjeringen. NTNU må kutte stort i helse- og medisinfag, lærer- og sykepleierutdanningene, studier der statsråden selv har vært tydelig på at vi trenger satsing, og at flere folk sliter.

Samtidig vil det stå folk i kø framover for å komme inn på IKT-studier, for der har også regjeringens historikk vært ganske begredelig når det gjelder satsinger.

Med denne regjeringen blir det ingen økt studie støtte neste år, gratisprinsippet utfordres, studiestedene må nedbemanne, og forskning og utvikling blir nok en gang en salderingspost. Hvordan tenker statsråden at vi skal få flere teknologer, lærere og helsefagarbeidere når deres politikk fører til en kraftig svekkelse i det totale tilbudet?

Statsråd Oddmund Hoel [10:56:31]: Noreg har delteke i dei europeiske forskingsprogramma i 30 år, med stor entusiasme frå Senterpartiet heile tida. Me treng internasjonalt samarbeid, og me treng europeisk samarbeid på forskning og høgare utdanning. Det går heilt

fint i hop med å vere noko meir skeptisk til europeisk samarbeid når det gjeld overnasjonal styring på andre felt.

Me konstaterer at Venstre har lagt fram eit alternativt budsjett som for så vidt har ønske om ein del auke på ulike felt, på dei felta som representanten Almeland no nemner, men det er høgst uklart kva dette eigentleg er verdt, når Venstre har valt å samarbeide med eit parti som ikkje har ambisjonar om vekst, og eit anna parti som dei siste to åra i sine alternative budsjett har hatt ambisjonar om 2 mrd. kr i kutt. Eg gjentek at me har lagt fram ein tydeleg politikk som prioriterer dei felta som representanten etterlyser.

Presidenten [10:57:32]: Vi går vidare til neste hovudsprøsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:57:40]: Det har de siste to årene vært flere arrestasjoner i forbindelse med mistanke om spionasje på norske høyere utdanningsinstitusjoner. Våre sikkerhetstjenester har også over flere år advart mot den høye etterretningstrusselen fra særskilt Russland, Kina og Iran.

Nettavisen Khrono har skrevet om at kinesiske ph.d.-studenter i Norge må signere en kontrakt som forplikter dem til alltid å følge kommunistpartiets vilje, og brudd på kontrakten kan føre til straff. CSC, China Scholarship Council, som drives av kinesiske myndigheter, gir bl.a. også stipender til opphold ved universiteter i andre land. NTNU og andre norske universiteter har hatt samarbeid med forskere fra institusjoner som har tette bånd til Kinas militærindustri, og som har blitt identifisert som en mulig risiko. Svenske sikkerhetsekspertar har advart landets universiteter mot å ta imot forskere og stipendiater fra disse universitetene.

Samtidig er Kina fremdeles definert som et av Norges hovedsamarbeidsland innen høyere utdanning og forskning gjennom Panorama-strategien, der det bl.a. slås fast at man ønsker å styrke studentmobiliteten mellom Panorama-landene, dette til tross for at Fremskrittspartiet flere ganger har både tatt til orde for og – i denne sal – fremmet forslag om å avslutte dette samarbeidet. Vi foreslo også å avslutte Panorama-samarbeidet med Russland, men dette ble ikke gjort av regjeringen før Russland invaderte Ukraina.

Fremskrittspartiet er kritisk til at forskningsmiljøer i Norge kan inngå hovedsamarbeid med land som våre egne sikkerhetsetater gang på gang definerer som en stor sikkerhetsrisiko for kongeriket. Jeg ønsker derfor å spørre statsråden om han nå vil ta initiativ til å endre dette, eller om han vil opprettholde Kina som et hovedsamarbeidsland innen høyere utdanning og forskning, til tross for den høye etterretningstrusselen.

Statsråd Oddmund Hoel [10:59:32]: Regjeringa deler bekymringane til representanten Gulati. Me har sett det same bildet som Gulati peikar på, og me har gjort ei lang rekkje tiltak for å møte det.

Eg vil likevel først slå fast at forskning og utdanning – kunnskap – er internasjonale aktivitetar. Det er i vår interesse å samarbeide òg med land som me ikkje har tryggingpolitisk samarbeid med. Kina er ei stormakt innan forskning, og landet blir stadig viktigare. Me har ei lang rekkje fagfelt som i den store samanhengen er rimeleg ufarlege, og som me har interesse av å samarbeide på. Det kan vere helse, klima og ei lang rekkje andre ting.

Men det me må vere meir bevisste på framover, og det me har sett i gang ei lang rekkje tiltak på, er dei områda der det er snakk om sensitiv teknologi og andre sensitive fagområde, der det er opning for at det kan skje ting som ville vere uheldig i ein tryggleikssamanheng. Me har sett i gang ei kartlegging og avgrensing av kva dei sensitive fagområda me skal vere særleg merksame på, er. Me har utvida og utdjupa samarbeidet – både frå departementet og Direktoratet for høgare utdanning og kompetanse si side og universiteta og høgskulane si side – med tryggingstenestene om å førebyggje dei truslane som kjem.

Me har fått betre system i forskingsinstitusjonane for å følgje opp desse problema – skjerpa bevisstheit, betre system og betre internkontroll på det som skjer. Me har i fleire år hatt rundebordsmøte om Kina-samarbeid, som tryggingstenestene, saman med universiteta, er involverte i. Me gjer ei lang rekkje ting, og det må vi gjere. Samtidig skal me vere eit liberalt og opent samfunn som samarbeider om kunnskapsutveksling og forskning med andre land.

Himanshu Gulati (FrP) [11:01:35]: Jeg er glad for at statsråden deler min bekymring, men registrerer også at han ikke ønsker å avslutte Panorama-samarbeidet med Kina. Dagbladet har nylig omtalt et brev fra de amerikanske kongressmedlemmene Krishnamoorthi og Moolenaar til USAs utenriksminister Blinken og forsvarsminister Austin, hvor det bl.a. uttrykkes sterk bekymring om kinesisk forskningsvirksomhet på Svalbard. Det skal i etterkant av brevet også ha vært sendt en delegasjon fra USA til Norge. Dagbladet har videre skrevet om byggingen av en avansert forskningsradar i Skibotn i Troms, med et omfattende sender- og mottakeranlegg bestående av over 10 000 antenner fordelt på flere antenneenheter. Disse antenneelementene skal være kjøpt fra et kinesisk firma som er heleid av et statlig selskap. Jeg ønsker derfor å spørre om regjeringen har noen bekymringer knyttet til at de over 10 000 antenneelementene i dette forskningsradaranlegget i

Troms er kjøpt fra et kinesisk firma som også er eid av den kinesiske stat.

Statsråd Oddmund Hoel [11:02:34]: No bevegar me oss inn i eit relativt detaljert landskap, men eg kan forsikre representanten Gulati om at me frå regjeringa og norske styresmakter si side er veldig godt kjende med dei forholda som har kome fram i dette brevet og dette Dagbladet-oppslaget. Dette har det vore knytt bekymring til heile tida som forskingssamarbeidet har føregått, noko som har gjort at me har gjort ei lang rekkje sikkerheitstiltak når det gjeld både forskingssamarbeidet på Svalbard og oppbygginga av radaranlegget som representanten peikar på. Det stemmer at metallet til radarane er produsert i Kina, men elles kjem all teknologien i radarane frå land me har sikkerheitspolitisk samarbeid med. Dette er ein radar som skal fange opp – ja, eg trur ikkje me kan gå meir inn på detaljane her, men dei norske styresmaktene har i alle fall full kontroll over det som skjer.

Himanshu Gulati (FrP) [11:03:39]: Etter arrestasjonen av en gjesteforsker i Tromsø i 2022 for etterretning for en fremmed stat sto statsminister Jonas Gahr Støre på Dagsrevyen 26. oktober samme år og uttalte at han ønsker strengere gransking av gjesteforskere. Jeg lurer på om statsråden kan redegjøre for om regjeringen har tatt noen grep for å følge opp det statsministeren sa for to år siden.

Statsråd Oddmund Hoel [11:04:02]: Ja, det har me gjort. Me har skjerpa dialogen med forskingsinstitusjonane, universiteta og høgskulane når det gjeld rutinar for kontroll med gjesteforskarar som kjem. Me har auka samarbeidet med sikkerheitstenestene når det gjeld gjesteforskarar, og som eg sa i det første svaret mitt: Me har gjort ei lang rekkje tiltak for å få opp bevisstheita, for å få betre system og for å ha ei meir løpande oppfølging av det som måtte vere av sikkerheitstruslar og risikovurderingar knytte til institusjonane. Så det har definitivt blitt følgt opp i tråd med det statsministeren sa.

Kari-Anne Jønnes (H) [11:05:06]: Hvilken risiko ser statsråden for at akademisk ytringsfrihet misbrukes av ikke-vennligsinnede aktører for å drive ulovlige påvirkningsoperasjoner i Norge? Hvordan kan academia rustes til å motstå slike påvirkningsforsøk?

Statsråd Oddmund Hoel [11:05:29]: Det er eit viktig spørsmål. Det er ikkje noko som skil akademisk ytringsfriedom frå ei lang rekkje andre liberale verdiar som me som eit ope samfunn held oss med. Dette gjeld òg ytringsfriedom generelt, det å kunne bevege seg fritt – i det heile det å ha eit ope samfunn. Det kan bli misbrukt. Det kan me ikkje møte gjennom å lukke samfun-

net meir enn nødvendig, heller ikkje den akademiske ytringsfriedom. Ein må møte det gjennom å skjerpe arbeidet, slik me har gjort gjennom våre tre år, ved å ha betre risikovurderingar, ved å ha betre sikkerheitsoppfølging, ved å ha betre system og ved å ha betre kontroll med gjesteforskarar som kjem. Der har det skjedd veldig mykje i norske forskingsinstitusjonar, universitet og høgskular gjennom desse tre åra, og det arbeidet går verkeleg raskt framover i riktig retning.

Kari-Anne Jønnes (H) [11:06:31]: Jeg hørte statsråden si til representanten Himanshu Gulati at han har full kontroll, men vi har jo svært mange universitet og høyskoler i Norge, og veldig mange av dem har veldig mange campuser. Spørsmålet mitt blir da hvilke tiltak statsråden har iverksatt for å sikre norske universitets- og høyskoleinstitusjoner mot påvirkningsforsøk fra Russland og andre ikke-vennligsinnede aktører, og om han har sikret seg at alle de institusjonene har tilstrekkelige kontrollrutiner.

Statsråd Oddmund Hoel [11:07:09]: Det er norske sikkerheitstenester sitt ansvar å halde kontroll med den nasjonale sikkerheita og drive det som dreier seg om politiarbeid i samband med slike saker. Det er ikkje eit ansvar som ligg til norske universitet og høgskular. Det ansvaret som ligg til norske universitet og høgskular, og som dei tek i eit betydeleg større omfang enn før, er å drive eit godt førebyggingsarbeid. Det er å ha tett kontakt med sikkerheitstenestene om korleis ein innrettar arbeidet på best mogleg måte, og det er å byggje opp gode system for risikovurderingar og sikkerheitsvurderingar. Dette blir følgt opp både frå departementet og frå Direktoratet for høgare utdanning og kompetanse, HK-dir, gjennom det betydeleg styrkte arbeidet me har gjort. Den måten trur me er den aller beste førebygginga me kan ha mot uønskt påverknad under dekke av akademisk ytringsfriedom.

Kari-Anne Jønnes (H) [11:08:08]: Det er statsrådets ansvar å sikre at institusjonen har tilstrekkelige kontrollrutiner. PST har et annet ansvar. Når det gjelder statsrådets ansvar, mener han at det er godt nok ivare tatt, og mener statsråden at samtlige institusjoner har god nok forståelse av det store potensialet som ligger i norske institusjoner for ikke bare gjesteforelesere, men også andre? Er kontrollrutinene gode nok? Har statsråden nok dialog med institusjonene? Kan vi være sikre på at alle fokuserer nok på norsk sikkerhet, i den situasjonen vi er i nå?

Statsråd Oddmund Hoel [11:09:03]: Den dagen me seier at dette er godt nok, no har me gode nok rutinar, no har me god nok kontroll – den dagen gjer me ein

stor feil. Dette er eit felt i rivande utvikling. Me må vere i stand til heile tida å bli betre i sikkerheitsarbeidet, heile tida bli betre i risikovurderingane og heile tida styrkje arbeidet me gjer mot truslar som heile tida endrar seg. Det er nettopp det dynamiske i dette me har vore opp-tekne av å styrkje, gjennom system som skal gjere det mogleg for universitet, høgskular og forskingsinstitusjonar å stå i kontakt med sikkerheitstenestene og etablere gode system som førebyggjer på ein betre måte enn tidlegare. Det er framleis fleire ting å ta tak i, og det gjer me kontinuerleg, kvar dag, men det står svært mykje betre til enn det gjorde for to–tre år sidan.

Presidenten [11:10:01]: Vi går vidare til siste hovedspørsmål.

Turid Kristensen (H) [11:10:12]: Mitt spørsmål går til kultur- og likestillingsministeren.

Om bare et par måneder braker det løs med ski-VM i Granåsen. Vi er mange som gleder oss veldig til det. VM på hjemmebane er noe ekstra, og det er enda større grunn til å glede seg denne gangen, for parautøvere er for første gang også med og konkurrerer i ski-VM i nordiske grener.

Jubelen over at parautøverne skulle få delta satte seg likevel fast i halsen da NRK viste oss at mens utøvere som Johannes Høsflot Klæbo kan forvente seg en premie på 190 000 kr for en seier, vil utøvere som Vilde Nilsen kunne bli avspist med en blomsterbukett. Jeg kunne faktisk nesten ikke tro det jeg leste. Jeg trodde faktisk at den tiden var forbi.

Arrangøren av ski-VM har tidligere uttalt at de profilerer seg som bærekraftig, der målet er et mesterskap for alle, med inkludering, mangfold og like muligheter i fokus. Det er en veldig bra målsetting, jeg skulle bare ønske at den ble fulgt opp i praksis også.

Heldigvis har FIS og velvillige sponsorer sørget for at premiepotten til parautøverne har blitt noe større. Vilde Nilsen og våre andre parautøvere vil heldigvis slippe å bli avspist med en blomsterbukett, men det er fremdeles en veldig stor forskjell på de 190 000 kr Johannes Høsflot Klæbo kan forvente å innkassere hvis han vinner, og de 60 000 kr Vilde Nilsen og de andre parautøverne vil kunne få.

Jeg mener at norsk idrett og arrangørene av internasjonale mesterskap i Norge i utgangspunktet burde ha sørget for likebehandling. Når det ikke har skjedd, synes jeg det er bra at regjeringen – riktignok etter å ha avslått søknad om penger to ganger – nå kommer på banen i nysalderingen, med 10 mill. kr. Det står imidlertid ingenting der om hva disse pengene skal gå til.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Har regjeringen lagt noen føringer på hva arrangøren kan bruke disse pengene på, og har statsråden sikret seg at den urettfer-

digheten parautøverne så langt ser ut til å bli utsatt for, nå kan rettes opp i?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:12:15]: Jeg vil takke representanten for å ta opp dette temaet, for jeg deler virkelig representantens syn på denne urettferdigheten i idretten, der det er forskjell på hva funksjonsfriske og parautøvere får i premier. Vi ser i internasjonale mesterskap at enkelte blir avspist med en ost, mens det er hundretusener i premie til andre utøvere.

Vi er også glad for at det arrangeres VM på ski i Trondheim. I den forbindelse besluttet VM-organisasjonen at de ønsket å innlemme paraidretter i sitt arrangement, noe som også er veldig bra. Staten har bidratt med over 100 mill. kr til dette VM-et. I forbindelse med at de besluttet å komme tilbake med paraidrett på programmet, var svaret at det er kjempebra, men at de må likebehandle, og at de ikke kan komme løpende til departementet hver gang. Idretten er autonom, og da må de også ta ansvar.

Jeg er glad for at vi fant mer penger til ski-VM i nysalderingen. Det er ikke lagt føringer på hva de skal bruke det på, men ski-VM har pekt på to særskilte utfordringer de mener det kan være fornuftig å bruke pengene på. En av dem er sikkerhet, fordi regningen knyttet til sikkerhet blir noe større enn det de hadde forutsett. Da regner jeg med de bruker pengene på det de har av uforutsette utgifter.

Jeg skal ha budsjettmøte med Norges idrettsforbund i morgen. Et av temaene jeg kommer til å ta opp, er nettopp vilkårene for paraidretten, for jeg mener at den tiden der vi stuet vekk paraidrettsutøverne våre i kjelleren, er forbi. Tommy Urhaug, som er en av våre mestvinnende paraolympiere, var med i et NM i Norge der de ikke var oppe i hovedhallen, men var stuet ned i kjelleren. Da nektet han i sin tid å konkurrere. Den tiden er forbi, og det ønsker jeg også at vi i Norge skal ta et aktivt standpunkt for.

Turid Kristensen (H) [11:14:17]: Jeg takker for svaret. Jeg er nok litt skuffet over at det ikke legges noen føringer på at dette ikke bare skal gå til å dekke de uforutsette utgiftene til økt behov for sikkerhet, men også til premiepenger til parautøverne. Jeg mener at når det kommer en så stor sum som 10 mill. kr i nysalderingen, må det være lov å ha mer enn kanskje forventninger, men også ha klare føringer på hva disse pengene skal brukes til.

Jeg har også lyst til å se framover, og jeg er glad for å høre at kulturministeren nå skal i møte med idrettsorganisasjonene, for jeg mener også at de må jobbe for å nå de målsettingene de selv har satt seg i sine strategidokumenter. I den dialogen som statsråden nå oppretter, kommer hun da til å være noe tydeligere på at det også

er en forventning om at parautøvere i framtiden vil få samme pengepremier som andre, og vil statsråden også kunne bidra til det når det nå gis tilskudd til internasjonale arrangementer i Norge?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:15:22]: Vi har lang og god tradisjon for at idretten er autonom i Norge. Vi bevilger mye penger til idretten, men vi lar dem styre butikken selv. Vi legger selvfølgelig noen føringer i rammene for overføringen også til Norges idrettsforbund. Igjen er det sånn at særforbundene får sine tilskudd, bl.a. fra NIF, men også fra eksterne sponsorer som er med og finansierer bl.a. internasjonale idrettsarrangement.

Jeg er opptatt av paraidrett, og jeg vet at komiteen er opptatt av paraidrett. Komiteen var også til stede under para-OL og fikk med seg flere av øvelsene. I min dialog med idretten kommer jeg til å si, så langt jeg kan, at det er viktig at de finansierer dette på en tilstrekkelig god måte, og at de prioriterer dette. Men jeg tror også det vil vakt reaksjoner dersom jeg overstyrte idretten, for det er heller ikke noe jeg oppfatter at Stortinget har ønske om. Dette er også et internasjonalt problem som jeg håper Norge kan ta et aktivt standpunkt til, for det er store forskjeller ute i verden.

Turid Kristensen (H) [11:16:27]: Jeg er helt enig i det siste. Norsk idrett, og også norske politikere i sin dialog med kollegaer i andre land, må være med på å legge press også internasjonalt. Vi kan ikke ha flere tilfeller som da Jesper Saltvik Pedersen fikk en ost, som statsråden var inne på tidligere i dag. Så det er en jobb å gjøre.

Jeg er også helt enig i at idretten er og skal være en autonom bevegelse. Nå har man, på tross av at man har avslått en søknad om mer penger – jeg er enig i at man skal ikke komme løpende til staten hvis man ikke har klart å budsjettere, for det er tross alt budsjettert med stort overskudd – valgt også over statsbudsjettet å gi en ekstraordinær bevilgning. Jeg helt enig når det gjelder tippemidlene og bruken av dem, men hvis man også senere over statsbudsjettet skal gi tilskudd til internasjonale arrangementer, mener ikke da statsråden at det i de tilfellene faktisk vil kunne være legitimt ikke å overstyre, men å ha en klar forventning eller bestilling om likebehandling?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:17:32]: Bevilgninger til store internasjonale mesterskap som tas over statsbudsjettet, deles ofte slik at en stor andel tas over statsbudsjettet, og den behandles her i Stortinget. Da kan også Stortinget være med og legge føringer for de tilskuddene som gis til internasjonale mesterskap.

Jeg er helt enig i at vi må definere tydelig hva pengene skal gå til. Når det gjelder denne nysalderingen og de 10 mill. kr ekstra, er det til uforutsette utgifter som ski-VM trenger penger til. Så må de selvfølgelig rapportere. De kan ikke bare bruke 10 mill. kr på fest og moro. Selvfølgelig er det mye fest og moro under ski-VM, men de må også kunne vise at det blir benyttet til noe fornuftig, og det er jeg overbevist om at ski-VM er klar over. Så var det viktig for meg, som kultur- og likestillingsminister, å si: Dere kan ikke bare komme løpende til meg og be om ekstrapenger til parautøverne fordi dere har glemt å tenke på det. Det skal være en del av den integrerte idretten, og derfor skal det være like premiepenger, mener jeg. Dette skal idretten få lov til å jobbe videre med, og jeg er overbevist om at norsk idrett har de beste forutsetninger for å lykkes.

Presidenten [11:18:36]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:18:37]

Ordinær spørretime

Spørsmål 1

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:18:55]: «Ungdom har ikke lyst på mer sosialisme i dagens Norge», sa nyvald leiar i Senterungdommen i Politisk kvarter på NRK den 21. november.

Er statsråden einig i denne observasjonen, og vil det i tilfelle få følger for regjeringa sin skattepolitikk, som i stadig større grad rammar og svekker private norskeigde bedrifter og har ført til både eit veksende gründeropprør over heile landet og stortilt flytting av privat norsk kapital ut av landet samtidig som offentleg sektor sin del av statsbudsjettet stadig aukar?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:19:35]: Jeg synes Senterungdommen har fått en veldig dyktig leder. Jeg er veldig glad for at han også er en aktiv debattant i det offentlige rom. Det er bra. Så merker jeg meg at hadde man spurt samme representant om han ville ha mer Venstre-politikk, hadde han også svart et krystallklart nei, ikke minst på grunn av den avgiftspolitikken Venstre fører. Det er i alle fall like tydelige uttalelser om det. Selvfølgelig er Senterungdommen imot mer sosialisme. Vi er et pragmatisk, jordnært parti som ønsker å utvikle Norge.

Så virker det som Venstre nå har som strategi å svartmale mest mulig, litt sammen med Høyre og Framskrittspartiet. Hvis man ser på næringslivets samlede overskudd, har det vokst mye gjennom 2022 og 2023. I

2023, det siste hele regnskapsåret vi ser, var overskuddene i fastlandsnæringene i Norge 100 mrd. kr mer enn i 2022. Det er kjempebra – fra 500 til 600 mrd. kr. Det gleder meg veldig, veldig stort. At det er så veldig dårlige kår for privat verdiskaping i Norge, er feil.

Så får jeg inntrykk av at Bjørlo også skal si at norsk offentlig sektor nå har eksplodert, og at det har blitt en mye høyere andel sysselsatte i offentlig sektor. Det er heller ikke riktig. Hvis vi går til før pandemien, da Venstre satt i regjering, var andelen egentlig helt lik. Etter pandemien og etter at vi overtok, har andelen som går til privat sektor, økt litt, for mange private bedrifter har ansatt flere folk. Ser man det over tid, er andelen egentlig helt lik. Det er nesten ingen forskjell. Den er lite grann høyere nå enn da vi overtok, men i stort er den lik. Den viljen til svartmaling som Venstre sammen med Høyre og Fremskrittspartiet har, må de legge bort. Man kan være uenig om skattepolitikken, det kan være ulike syn på den, men i bunnen går privat næringsliv godt. Det har vært mye høyere investeringer i norske fastlandsbedrifter enn vi har vært vant til. Det er noe vi var bekymret for før, men vi ser at investeringsnivået har gått opp, og at overskuddet i norske fastlandsbedrifter er høyere.

Så er jeg, som Senterparti-leder og finansminister, bekymret for den flørtingen med høyere selskapsskatt som spesielt Høyre driver med om dagen, at de ønsker å øke selskapsskatten, for det vil ramme alle bedrifter, både små, mellomstore og store bedrifter, og gjøre norsk næringsliv mindre investeringsvennlig. Jeg synes det er en veldig rar ting Høyre fronter. Jeg vet ikke helt hva Venstre mener i den saken, men det jeg vet at Venstre mener, er at de ønsker et mye høyere avgiftsnivå, som vil slå skjevt ut sosialt.

Til slutt: Bjørlo bør glede seg over at norske fastlandsbedrifter har høyere overskudd nå, og at investeringene er høyere nå. Så får vi heller diskutere ulike skattegrep.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:22:25]: Eg takkar for svaret. Eg er einig med finansministeren i at vi skal glede oss over det som er å glede seg over, og det er at vi per i dag har låg arbeidsløyse i Noreg og høge investeringar. Men vi må òg vere ærlege på at det handlar om noko anna enn det som er tema her i dag, nemleg om korleis vi no legg grunnlaget og lagar såkornet for næringslivet i framtida etter oljen. Det er først og fremst oljeøkonomien eller boosten i petroleumsnæringa som gjer at vi er inne i den høgkonjunkturen som vi har i Noreg akkurat i dag.

Det er ikkje berre Venstre som er bekymra for framtida. Seinast denne veka var DNB-sjef Kjerstin Braathen ute med ei skarp åtvaring til norske politikarar om at vi er i ferd med å kome bakpå. Eg reiser land og strand

rundt og snakkar med gründerbedrifter, trauste familie-eigde bedrifter som har vore der i generasjonar. Bekymringa hos alle er den same: Det auka skattetrykket som vi opplever særskild mot norskeigde bedrifter, er utfordrande. Kan finansministeren leve med dette særnorske skattetrykket på privat næringsliv?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:23:31]: Når man ser på investeringstallene, har investorer mer tro på framtiden i Norge nå enn de hadde da Venstre satt i regjering. Investeringsnivået er høyere. Når man investerer noe, er det fordi man har framtidstro. Investeringene er på vei opp, og norske fastlandsbedrifter er på vei opp. Akkurat der snakker pengene. Hadde investeringene gått ned, hadde folk hatt mindre tro.

Det kan selvfølgelig være ting som skjer. Verden er urolig, og det er mange ting som kan påvirke. Det har vært en ganske urolig tid de siste årene, men nå har investeringene i Norge gått opp, det er høye utenlandsinvesteringer, det er høye nasjonale investeringer, og det er stor satsing. Deler av norsk næringsliv har selvfølgelig hatt det ganske tøft i den tiden vi har vært gjennom nå, ikke anleggsbransjen i så stor grad, men spesielt byggebransjen. Byggebransjen har hatt det tøft fordi mange har utsatt byggeprosjekter. Det er den delen av norsk privat næringsliv som har hatt størst utfordringer.

Men det store bildet er at det er større investering i fastlandsbedriftene nå. I tillegg kommer de store, tunge investeringene i norsk olje- og gassnæring, som er superlønnsomme, og det må vi glede oss over selv om Venstre har vært veldig kritisk til at vi skal ha en så stor olje- og gassnæring i Norge.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:24:35]: Dette er litt overraskende for ein gardbrukar, som er van med å tenkje langsiktig. Det er nettopp denne såkornøkonomien som vi er bekymra for. Oversikta viser at for 15 år sidan var 7 av dei 30 største bedriftene i Norden norske. No er det berre to av dei att. Det er olje- og gasselskap som stadig flatar ut og taper konkurransekraft i forhold til den nye økonomien som veks fram.

Eg må spørje finansministeren på nytt: Er han ikkje uroleg over at ein samla teknologibransje, den bransjen som står utanfor dei tradisjonelle norske næringane som vi har levd godt av, no slår alarm over at talenta forsvinn ut av landet? Kapitalen forsvinn ut av landet, og vi ser at andelen norsk eigarskap no for første gong er mindre enn andelen utanlandsk eigarskap i norsk næringsliv. Gjev ikkje dette grunn til uro?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:25:41]: Jeg er opptatt av at vi skal ha et godt og investeringsvennlig skatteregime i Norge, og at vi skal ha et investeringsvennlig land der det er trygghet rundt eiendomsrett og

forutsigbarhet. Men faktum er at det investeres mer nå enn da Venstre satt i regjering. Det må vi glede oss over. Det tyder på at de som faktisk investerer, investerer mer nå.

Jeg mener også at vi må slå ring om fritaksmetoden, som er veldig viktig og ukjent for folk flest. Den er utrolig viktig. Det er den som gjør at man kan beholde kapital og gjøre nye investeringer. Vi har også skjermingsfradraget, som herværende statsråd snakket om for en ukes tid siden. Det er utrolig viktig at vi har den type ordninger. Når man framskriver næringsbeskatning i Norge, gis det et litt skjevt bilde, for vi har noen helt særnorske ordninger som gjør den norske skattemodellen mer investeringsvennlig.

Vi må også glede oss over at Norge er et av de landene i verden hvor det er lettest å bli rik, for vi har et land som gjør at veldig mange klarer å skape seg privat rikdom.

Spørsmål 2

Freddy André Øvstegård (SV) [11:26:55]: «I morgen, 28. november, er det tretti år siden et flertall av befolkningen sa nei til norsk EU-medlemskap. En av de sentrale diskusjonene både da og nå handler om arbeidsliv. Selv om Norge gjennom EØS-avtalen er en del av det indre markedet og innfører en rekke lover og regler som påvirker norsk arbeidsliv, har fagbevegelsen vært tydelig på at norsk arbeidslivspolitik skal bestå, for eksempel på innleie.

Hvor stort handlingsrom har vi i møte med EU innen arbeidslivspolitikken, og kan handlingsrommet utnyttes mer enn i dag?»

Statsråd Tonje Brenna [11:27:32]: La meg starte med å innrømme at det er utrolig at det er gått 30 år siden jeg var med min pappa og sto i en svett gymsal på Holmlia for å stemme over norsk EU-medlemskap. På mine mørkeste dager føler jeg det kjennes som i går, men det er vel litt sånn at alderen etter hvert begynner å tyng oss alle.

EØS-avtalen har gjort Norge til en del av det felles europeiske arbeidsmarkedet, med de mange fordelene det fører med seg, både for arbeidssøkere og for arbeidsgivere. Arbeidsinnvandring fra EU-landene i Øst- og Sentral-Europa har bidratt til økt verdiskaping, økt konkurransekraft og også til at det bor folk i deler av landet hvor vi rett og slett trengte at flere mennesker bosatte seg. Det har igjen bidratt til at vi har fått tilgang på arbeidskraft til norske virksomheter og offentlig sektor som vi ellers ikke ville hatt tilgang på.

Selv om arbeidslivspolitikken fortsatt i all hovedsak er et nasjonalt ansvar, er det likevel en del EØS-regule-

ringer som slår inn i norsk arbeidsliv. Det gjelder for det første regler som stiller minstekrav til arbeidsmiljø og arbeidstakerrettigheter i medlemslandene. Disse reglene angir i det store en nedre grense for ulike arbeidsvilkår og er dermed uproblematisk for Norge fordi vi kan vedta bedre regler for våre arbeidstakere. I utredningen fra EØS-utvalget, som nylig så nærmere på virkningen av EØS-avtalen, ble det konkludert med at disse bestemmelsene også i hovedsak bygger opp under det som er en nasjonal politikk i Norge.

EØS-avtalen godtar inngrep med formål om å beskytte arbeidstakere og hensynet til et velfungerende arbeidsmarked, hvis det er godt forklart og ikke går lenger enn nødvendig. Hva dette betyr i praksis, er ikke alltid lett å si. Jeg mener likevel at EØS-avtalen gir Norge en vid adgang til å bestemme over sitt eget arbeidsliv. Dette underbygges av EFTA-domstolens ferske uttalelse om hvordan EØS-reglene er å forstå i relasjon til de nye innleiereglene. EFTA-domstolen la der til grunn at formålene bak innleiereglene i prinsippet er legitime, og at det er opp til norske domstoler å ta stilling til om reglene ligger innenfor rammen av EØS-avtalen. Det er jeg svært tilfreds med.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:29:48]: Jeg må takke for svaret og innrømme at jeg selv ikke husker det som det var i går, all den tid jeg ikke var født da nåværende statsråd gikk inn i den gymsalen.

Det er i hvert fall ingen tvil om at med eller ikke med i EU har noe å si for arbeidslivet i Norge, og minstelønnsdirektivet er et godt eksempel på dette. Det er et direktiv som vi ikke innfører i Norge, heldigvis, fordi det ikke er EØS-relevant. Det direktivet setter et juridisk forpliktende mål for en viss avtaledekning i arbeidslivet for medlemsstatene. Det høres tilforlatelig ut, men dette er noe fagbevegelsen frykter vil bety en statlig innblanding, med i verste fall påtvungen statlig allmenngjøring av avtaler, og dertil svekket grunnlag for fagorganisering i det hele tatt.

Jeg lurer på om statsråden er enig med bl.a. LO og NHO, som sier at minstelønnsdirektivet kan stride med den norske modellen på denne måten?

Statsråd Tonje Brenna [11:30:48]: Det er jeg helt enig i, for noe av det flotteste og mest produktivitetsskapende og betryggende for Norge er den norske arbeidslivsmodellen. Der bruker vi lovverket til å gi en tydelig innramming som gir vern for arbeidstakere og forutsigbarhet for bedriftene, tydelige forpliktelser på begge sider, og samarbeider med arbeidslivets parter, men partene løser selv en del potensielle konflikter og pro-

blemer som ellers ville måtte vært løst gjennom lovverk. Et eksempel på noe partene løser, og som er i kjernen av dette, er nettopp lønnsdannelsen. Jeg tror vi skal være utrolig glad for at vi har ansvarlige parter som bidrar til gode oppgjør for sine medlemmer, på både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Jeg mener det er en veldig mye bedre måte å løse det på enn at man lovregulerer, f.eks. gjennom minstelønnslover. Jeg mener at det er ekstremt viktig å ta vare på dette i fortsettelsen, noe som også er regjeringens mål og ønske å bidra til gjennom arbeidslivspolitikken, hver eneste dag.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:31:52]: Jeg er veldig glad for det svaret og veldig enig med statsråden i det.

EU påvirker medlemsstatenes arbeidsliv på en rekke andre områder, også gjennom presset på samordning av den økonomiske politikken i eurosone. Vi ser i det såkalte økonomiske semesteret, hvor EU-institusjonene kommer med forslag og anbefalinger til medlemslandenes statsbudsjettforslag, at politikken går en ganske bestemt vei. I perioden 2011–2018 ble det i disse rundene vedtatt henstillinger om å øke pensjonsalderen eller kutte i pensjonsutgiftene 105 ganger, om å stramme inn for å holde lønnsutviklingen nede 50 ganger, og om å kutte i arbeidsløshetsstrygd og andre trygdeytelser 45 ganger. Så mitt spørsmål på tampen er da om statsråden er glad for at Norge ikke blir utsatt for dette presset, ved at EU på en måte er med i de budsjettforhandlingene som foregår om dagen.

Statsråd Tonje Brenna [11:32:54]: Svaret er ja. Jeg tror alle som har deltatt i budsjettforhandlinger, har en tendens til å føle etterpå at det var nok deltakere i rommet, om vi ikke skulle hatt med en hel europeisk union i tillegg.

For å svare litt alvorlig på det: Jeg tror grunnleggende at det er veldig viktig for et demokrati og for et land som vårt – hvor vi jobber, betaler skatt og er med på et spleiselag som holder velferdsstaten vår ved like – at vi opplever at det er våre folkevalgte som bestemmer over det som rett og slett preger og påvirker livet vårt ganske direkte. Jeg tror det er en stor styrke at det er Det norske storting som kan diskutere nivået på uføretrygd eller innretningen på pensjonssystemet. Jeg tror det er en stor styrke for demokratiet vårt at hvis folk blir frustrerte eller er uenige med dem som bestemmer, kan man stemme på noen andre, og ikke minst at norske politikere egentlig ikke kan skylde på noen andre, for det er vårt ansvar å løse det som kommer vår vei.

Jeg tror grunnleggende på folkestyret. Jeg tror på demokratisk kontroll med både velferdstjenestene og måten vi finansierer dem på. EØS-avtalen er derfor en fin

måte å tilknytte seg EU på, hvor vi selv bestemmer det viktige.

Spørsmål 3

Bård Hoksrud (FrP) [11:34:17]: «Vi vet at mange kommuner går inn i krevende budsjettforhandlinger, og ser at kommuneøkonomien kan utfordre den enkeltes rettigheter. Flere saker viser at funksjonshemmede utsettes for alvorlige forhold i kommunene. Kommuner ser seg nødt til å kutte i tjenester og BPA-tilbud for å få endene til å møtes. Det er ikke greit, funksjonshemmedes rettigheter skal ikke være en salderingspost.

Har statsråden en plan for å sikre at funksjonshemmedes rettigheter ikke marginaliseres når det er økonomiske nedgangstider i kommunene?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:34:50]: La meg få si takk for et godt spørsmål.

Utgangspunktet er at i Norge skal alle være trygge på at de får den hjelpen de trenger, når de trenger det, uansett hvor i landet en bor. Så tror jeg mange vet at det å være folkevalgt i kommunene er en krevende oppgave, og det er mange interesser og behov i samfunnet som skal veies mot hverandre når budsjetter skal legges. Vi mener det er grunnleggende at våre folkevalgte sørger for at befolkningen har tillit til tjenestene, og at det er gode involveringsprosesser når endringer skal gjøres.

I forbindelse med nysalderingen har regjeringen foreslått en solid økning i kommunenes frie inntekter for både 2024 og 2025, som kommer på toppen av en allerede stor økning i det ordinære budsjettforslaget for 2025. I sum håper vi at disse budsjettøkningene vil gjøre avveiningene og prioriteringene i Kommune-Norge noe lettere.

Jeg har også tillit til at lokale folkevalgte prioriterer trygg og nødvendig hjelp til sine innbyggere. Det er kommunene som står nærmest til å organisere tjenestene til innbyggerne sine på en måte som gjør at alle får det de trenger. For eksempel vet vi når det gjelder BPA, brukerstyrt personlig assistanse, at et godt organisert BPA-tilbud kan være helt avgjørende for både frigjøring, likestilling og god deltakelse i samfunnet. Vi tror også at en godt organisert BPA-ordning kan være ressurseffektiv og en kvalitetsmessig bra måte å gi innbyggerne et godt tjenestetilbud på.

Vi vet også fra andre kommuner at en BPA-organisering som ikke er god, kan gi en dyrere og dårligere løsning, så her gjelder det å gjøre BPA til en ordning som ivaretar hensynene til brukerne samtidig som ordningen kan være bærekraftig og stå seg i møte med de utfordringene som helse- og omsorgstjenestene står i.

Jeg har møtt organisasjonene og brukerne, og de forteller meg at det er til dels for store forskjeller i hvordan kommunene våre tolker regelverket, og hvordan saksbehandlingen skjer. Det må jeg si bekymrer meg litt, og det er grunnen til at jeg i høst har sendt et rundskriv til alle landets kommuner for å minne dem om hvilke rettigheter innbyggerne har, hvilke plikter kommunene har, og ikke minst også minne dem om at kommunene tross alt har et handlingsrom når det gjelder å få til en god organisering av tjenester som BPA.

Jeg tror vi kan gjøre mer for å hjelpe kommuner som sliter med å oppfylle kvalitetskravene. Jeg mener det er viktig at Helsedirektoratet nå har fått i oppdrag fra oss å lage et bedre veiledningsmateriale. Jeg mener vi må få mer oversikt over kvaliteten i kommunene, slik at vi også kan ta ned uønskede variasjoner i kvalitet mellom kommuner. Vi kommer også til å ha et nært samarbeid framover med organisasjonene på feltet for å se på hvordan vi kan sørge for at BPA-ordningen er så god som det er mulig å få til.

Bård Hoksrud (FrP) [11:37:54]: Jeg takker statsråden for svaret, og det er viktig, for vi må ikke glemme at dette er rettigheter som har vært opparbeidet over mange tiår, og som skal sikre at innbyggere med funksjonsnedsettelse er likestilte og likeverdige og på linje med alle andre. Dette settes nå til side over natten, og disse innbyggerne får høre at de har for store forventninger til tjenestene i kommunene. For å si det helt tydelig: Forventningene er ikke for høye. Det handler om grunnleggende tjenester og ordninger for å kunne leve et helt vanlig liv, som alle andre. Dette må ikke være avhengig av medgangstider og godvær i økonomien. Rettigheter er ingenting verdt hvis de settes til side med en gang når det blir litt utfordrende. Jeg vil spørre statsråden hvordan han nå følger opp dette for å sikre at den enkeltes rettigheter faktisk blir fulgt opp.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:38:39]: Vi har tatt dette på alvor, som sagt, gjennom det rundskrivet vi har sendt til alle landets kommuner, der vi minner dem om hvilke rettigheter innbyggerne har, og hvilke plikter kommunene har. Målet med det er å få ned det som sannsynligvis er en for stor variasjon i hvordan saksbehandlingen skjer. Når vi legger velferdsoppgaver til Kommune-Norge, vil det jo være noe variasjon, for dette er vedtak som skal fattes lokalt, men jeg mener at en del av de historiene vi har fått høre gjennom mediene – jeg har møtt flere av brukerne, og jeg har ingen grunn til å betvile det organisasjonene forteller oss – viser at relativt like tilfeller sannsynligvis blir vurdert ganske forskjellig fra en kommune til en annen kommune. Det mener jeg er en utfordring, for det skal ikke være slik at

det er et «postkodelotteri» som avgjør om du har en god velferdsordning eller ikke.

Så må vi ta høyde for at kommunene vil kunne gjøre litt ulike vurderinger, men hvis vi fortsatt ser at dette er et problem etter at dette rundskrivet er forstått, må vi se på om vi også kan komme med andre tiltak.

Bård Hoksrud (FrP) [11:39:42]: Jeg er veldig glad for at statsråden både lytter og tar inn over seg det som organisasjonene kommer med, for det er viktige signaler, og det er viktige utfordringer som vi ser der ute nå. Vi har nå sett at flere kommuner har tvangsflyttet mennesker med nedsatt funksjonsevne, en praksis som Helse-tilsynet, så vidt jeg opplever det, oppfatter ikke er riktig, men det fortsetter å skje. Da må jeg spørre statsråden hva han har tenkt å gjøre for å hindre at dette skal fortsette å skje. Er det på tide nå å få på plass en statlig BPA-ordning som sikrer at man får et mer likeverdig tilbud, uavhengig av hvor man bor, slik at det ikke er lotto-tilstander som avgjør hvilke tjenester man får, og at det er avhengig av hvor man bor, og hvor mye kommunen velger å prioritere det?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:40:25]: Når det gjelder de sakene som mediene har avdekket om tvangsflytting av mennesker med funksjonsnedsettelse, mener jeg at det er fullstendig uakseptabelt. Her er det viktig både at tilsynsmyndighetene ser på saken, at fagmyndighetene ser på dette, og at det presiseres veldig klart og tydelig overfor kommunene hvilke regelverk de faktisk skal forholde seg til, for slik skal vi rett og slett ikke ha det. Det gjør sterkt inntrykk på meg. Ingen mennesker i vårt land skal oppleve å bli flyttet med tvang fra et sted man ønsker å være og bo. Vi skal anerkjenne og verdsette mangfoldet, vi skal slippe alle gode krefter til. Og vi er litt ulike, vi kommer til verden med litt ulike forutsetninger, men det er ikke et problem, det er en mulighet. Det er derfor vi har organisert et samfunn hvor vi faktisk tar vare på hverandre med verdighet, varme og omsorg. Da skal ikke mennesker i vårt samfunn bli kasteballer mellom systemene på den måten. Det er skikkelig ugreit.

Når det gjelder eventuell statliggjøring av BPA, brukerstyrt personlig assistanse, jobber vi nå med oppfølgingen av BPA-utvalget. Det spriker i litt ulike retninger, men der er det et flertall som peker på at dette skal forbli en kommunal ordning. Så får vi eventuelt vurdere hvordan vi følger dette opp i det meldingsarbeidet som er varslet.

Spørsmål 4

Frank Edvard Sve (FrP) [11:41:40]: «Regjeringa og samferdselsministeren har fleire gongar uttalt om veg

og vegutbygging at det viktigaste er «å ta vare på det vi har, og bygge nytt når vi må». I regjeringa sitt framlegg til NTP vil vegvedlikehaldet vere på dagens nivå etter 12 år i planen. For fylkesvegane skulle regjeringa auke satsinga med 1 mrd. kroner pr. år, fasiten for 2025 vart 300 mill. kr.

Kan statsråden forklare kvifor regjeringa ikkje prioriterer å ta vare på det vi har, og sørger for at vegvedlikehaldet på riks- og fylkesvegar blir redusert?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:42:13]: Det er helt riktig det representanten Sve sier om å ta vare på det vi har, utbedre der vi kan, og bygge nytt når vi må – det er regjeringens hovedstrategi for transportpolitikken og dermed også for veinettet. Det betyr at regjeringen vrir ressursbruken inn mot drift, vedlikehold, fornying og utbedringer, og det gjør det mulig å gjennomføre flere tiltak over større deler av landet framfor for å konsentrere ressursene om noen få store prosjekter i et mindre geografisk område.

Men representanten tar feil når han påstår at tilstanden på veiene våre vil være på det samme nivået etter tolv år med den politikken som vi nå har presentert i Nasjonal transportplan, NTP. I tabell 13.4 i Nasjonal transportplan presenterer vi prioriteringene for de neste tolv årene. Tabellen viser at det årlige snittet i den siste perioden i Nasjonal transportplan vil ligge om lag 3 mrd. kr over dagens nivå på drift og vedlikehold. Tar vi også med mindre investeringer, kan vi legge til 2,5 mrd. kr – altså 5,5 mrd. kr. mer til drift, vedlikehold, fornying og utbedring sammenlignet med dagens nivå. Det er en del penger.

Styrkingen legger grunnlaget for regjeringens helhetlige og forpliktende plan for å redusere vedlikeholdsetterslepet på riksveiene. Vi prioriterer midler til drift og vedlikehold opp til det nivået som gjør at veienes funksjon opprettholdes, samtidig som etterslepet reduseres med midler vi prioriterer til fornying og investeringer, og vi følger opp allerede i den første budsjetttrunden med den nye nasjonale transportplanen.

Vi foreslår å bevilge 10,8 mrd. kr til drift og vedlikehold av riksveinettet, og med det legger regjeringa opp til at det brukes 1,1 mrd. kr mer på vedlikehold av riksveiene i 2025 enn det vi gjør i 2024. Det betyr at tilstanden på riksveiene forbedres i 2025.

Fylkesveinettet er, som alle vet, viktig for transport og samfunns- og næringsutvikling i hele landet vårt. Derfor prioriterer regjeringa økt satsing på fylkesveiene. I budsjettet for 2025 foreslår vi å bevilge litt over 480 mill. kr mer til fylkesveiene – ikke 300 mill. kr, som representanten hevder i sitt spørsmål. Vårt forslag utgjør da en økning på 11,4 pst. sammenlignet med 2024.

Satsinga vil gjøre fylkeskommunene bedre i stand til å ta vare på fylkesveinettet, og det er helt i tråd med opptrappingen vi viser i Nasjonal transportplan, som legger opp til et kraftig løft for fylkesveiene våre.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:44:54]: Eg kan både lese og òg sjå kva som står i NTP. Dei 481 millionane som regjeringa viser til, er fordelte på både veg og rassikring og til beredskapsbruer.

Så til Møre og Romsdal: Representantane frå regjeringspartia reiste rundt og lovde 100 mill. kr av den miliarden som regjeringa skulle løyve, og datt ned på 30 mill. kr for Møre og Romsdal. Det er realiteten. Det eg verkeleg lurer på, når ein seier at vedlikeholdsetterslepet ikkje skal forverre seg etter tolv år, er: Berre i Møre i Romsdal er det 16 mrd. kr i vegvedlikeholdsetterslep. Men det er òg 45 millionar øyremerkte kroner som no er lagde inn i ramma – og ein får 30 mill. kr i ekstra midlar. Fylkeskommunen treng 200 mill. kr i året i ekstra midlar for at vegvedlikehaldet ikkje skal forverre seg.

Så då vil eg gjerne få vite frå statsråden: Korleis kan ein då hevde at vegvedlikehaldet på fylkesvegane, f.eks. i Møre og Romsdal fylke, går ned?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:45:57]: Punkt én: Jeg snakket om vedlikehold på riksveier. En må holde de to tingene fra hverandre. Punkt to: Representanten Sve vet veldig godt, som fylkespolitiker selv, at disse midlene som staten her bidrar med, er en liten andel av det som benyttes til fylkesveier. Fylkeskommunene brukte 23 mrd. kr på fylkesveier i fjor, som er en betydelig pengemengde. Hvor mye penger man velger å bruke til fylkesvei, vil jo alltid være gjenstand for lokalpolitiske prioriteringer – i tillegg til at staten hjelper til med om lag 1 mrd. kr i snitt over den første seksårsperioden. Allerede i det første året i NTP er vi oppe på 480 mill. kr i en forsterket bevilgning.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:46:36]: Vi ser at regjeringa har svelteføra fylkeskommunane. Vi ser eit fakeltog i Innlandet, ein legg ned vidaregåande skuler osv. Rammene er jo slik at fylkeskommunane ikkje er i stand til å bruke egne pengar til å ta inn etterslepet, og i Møre og Romsdal er det konkret.

Statsråden nemnde også fylkesvegane tydeleg i sitt innlegg, det høyrde eg, sjølv om han hevdar at han ikkje gjorde det. Statsråden sa at det var løyvt 481 mill. kr til fylkeskommunane. For Møre og Romsdal er det 30 mill. kr som har kome. 45 mill. kr, som er øyremerkte midlar, forsvann, og det er behov for 200 mill. kr for at vegvedlikeholdsetterslepet ikkje skal auke kvart år. Vi i Møre og Romsdal har 16 mrd. kr i etterslep, og påstanden min var at det etterslepet kjem til å fortsetje å auke.

Kan statsråden forklare meg at vegvedlikeholdet på fylkesvegane i Møre og Romsdal ikkje aukar i 2025?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:47:39]: Det vil komme helt an på hvordan fylkeskommunen velger å prioritere sine midler, og der er representanten Sve i en bedre posisjon enn meg, siden han er fylkestingsrepresentant i det fylket. Tidligere har han gitt uttrykk for at det fylket har god økonomi. Etter at man fikk posisjoner i fylket, har det blitt en helt annen tone om hvordan økonomien er i det fylket, og det kan man jo bare undre seg over.

Spørsmål 5

Helge Orten (H) [11:48:12]: «I Nasjonal transportplan 2014–2023 presenterte regjeringen Stoltenberg en ambisjon om en opprustet og fergefri E39. Det var det bred politisk enighet om da NTP ble behandlet i Stortinget. Regjeringen Solberg videreførte denne ambisjonen, gjennomførte nødvendige konseptvalgutredninger og la til til rette for oppstart av Rogfast, Hordfast og Møreaksen. Regjeringen Støre har i sin NTP valgt å legge Hordfast og Møreaksen i en udefinert utviklingsportefølje.

Har regjeringen gått bort fra ambisjonen om en fergefri E39?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:48:49]: Som jeg nettopp svarte representanten Frank Edvard Sve, vrir denne regjeringen ressursbruken i retning av drift, vedlikehold, fornying og utbedring. Denne prioriteringen er sterkt faglig forankret og anbefalt av transportvirksomhetene og fikk, etter min vurdering, også bred støtte under stortingsbehandlingen av Nasjonal transportplan. Dette vil gjøre det mulig å gjennomføre flere tiltak i større deler av landet, i stedet for å konsentrere ressursene til færre, store prosjekter i et mindre geografisk område.

Regjeringen har prioritert mange store prosjekter i ny Nasjonal transportplan som vil bidra til å bygge framtidens E39. I representanten Ortens fylke kan jeg nevne E39 Astad–Bjerkeset og E39 Volda–Furene. E39 Storehaugen–Førde, E39 Ringveg Øst og E39 Smiene–Harestad er noen av de andre prosjektene regjeringen har prioritert på E39. Summen av disse tiltakene vil være langt bedre framkommelighet for folk og næringsliv på Vestlandet.

Så har vi sagt at noen prosjekter må vente, og E39 Hordfast og E39 Møreaksen er blant disse. Disse har vi lagt i det vi omtaler som en utviklingsportefølje. Vi har ikke brukt begrep som «avviklingsportefølje» eller brukt den typen karikering av hva dette er. Videre har vi sagt at

også disse prosjektene vil kunne bli gjenstand for ny vurdering når man skal rullere transportplanen på nytt. For Nasjonal transportplan og andre samferdselsprosjekter er det slik at når det har gått fire år, har man forhåpentligvis både satt i gang og avsluttet en del prosjekter, noe som gjør at det kan oppstå nytt handlingsrom. Det er vår tilnærming til de prosjektene som ligger der.

I behandlingen av ny Nasjonal transportplan lagde Høyre et flertall for flere prosjekter, hovedsakelig på Østlandet, og det kan gjøre det vanskeligere å få plass til de store fjordkryssningene i nye nasjonale transportplaner. Det får stå for Høyres regning.

Oppsummert har regjeringen i denne nasjonale transportplanen konsentrert seg om de mest tidskritiske utfordringene:

- Vi må legge til rette for elektrifisering av tungbilparken for å få ned utslippene.
- Trafikksikkerhetsarbeidet skal forsterkes.
- Vi må sørge for at vi har et veinett som tåler klimændringene vi stadig oftere ser konsekvensene av.
- Vi må ikke minst bidra til å sikre tilstrekkelig militær mobilitet og beredskapsveie.

Da har vi ikke funnet plass til alt. Det betyr ikke at vi har gått bort fra ambisjonen om fergefri E39. Det betyr bare at vi må ta ting i riktig rekkefølge.

Helge Orten (H) [11:51:19]: Stoltenberg-regjeringa hadde faktisk en ambisjon om å gjennomføre det i løpet av 20 år. Jeg kan for så vidt være enig i at det var ambisiøst, men slik situasjonen er nå, er alle disse fjordkryssningsprosjektene mer eller mindre lagt på vent. Det vil ikke skje noe, all den tid dette er lagt i en såkalt utviklingsportefølje. Jeg antar at både prosjektorganisasjoner, planleggingsprosesser og annet vil stoppe opp. Ergo vil man restarte prosessen på et senere tidspunkt, enten ved at man får et annet politisk flertall, et som vil prioritere det, eller ved at regjeringa skulle komme på bedre tanker.

Jeg registrerer at det statsråden sier, er at man i praksis har gått bort fra ambisjonen om en fergefri og opprustet E39, all den tid det ikke er noen framdrift i prosjektene. Hvordan mener samferdselsministeren at kommuner, grunneiere og andre skal forholde seg til disse allerede regulerte prosjektene i tida framover, når det er så udefinert?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:52:23]: Vi må vel være så ærlige at vi kan si at det er ganske mange store samferdselsprosjekter som har tatt betydelig lengre tid enn man hadde ambisjoner om for 10–15 år siden. Det gjelder ikke bare fergefrie kryssninger av fjorder; det gjelder også jernbaneprosjekter og annet. Så dette er det flere prosjekter som lever med og erfarer, og det er også flere politikere som har fått erfare at slik er det blitt.

Det som har vært vårt poeng hele tiden, er at vi må forsøke å lage en plan som i hvert fall er så realistisk at det går an å tro på den som et styringsverktøy, og vi har ikke hatt tro på å lesse på med flere prosjekter enn det som reelt sett er bærekraftig.

Når det er sagt, må jeg minne om at vi nå bygger Rogfast, som er verdens lengste undersjøiske tunnel. Så det er ikke slik at det ikke skjer noe på E39. I tillegg til de prosjektene jeg har nevnt, pågår altså dette gigaprojektet, og det kommer til å bli veldig bra. Så vil det være anledning til å gjøre nye prioriteringer når man skal rullere nye, framtidige transportplaner.

Helge Orten (H) [11:53:23]: Jeg merker meg at det er rom for å gjøre ferdig store både veiprojekter og baneprojekter andre plasser i landet. De prosjektene vi her snakker om, både Hordfast og Møreaksen, var prosjekter som både hadde ferdige reguleringsplaner og hadde kommet veldig langt i planleggingsprosessen. Det er i seg selv en problemstilling, for disse prosjektene var mer eller mindre klargjort for byggestart og oppstart, og de lå til grunn i den nasjonale transportplanen som ble behandlet i Stortinget i 2021. Denne uforutsigbarheten er et stort problem for både kommuner, grunneiere og andre som nå må forholde seg til reguleringsplaner og planlagte prosjekter som det ikke blir noe av. Det vil også være en betydelig utfordring for framdriften framover. Det er greit å ha en ambisjon om en ferjefri og opprustet E39, og jeg er enig i at mange av de prosjektene som statsråden nevnte, er viktige prosjekt, men når det gjelder selve fjordkryssningene, er det nå full stopp. Det er litt av utfordringen: Når en har kommet så langt i planleggingsprosessen, blir dette bare et uttrykk for dårlig samfunnsplanlegging og dårlig framdrift.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:54:25]: Som jeg sa i mitt første innlegg, bidro Høyre til å skape et flertall i denne salen for en rekke større jernbaneprojekter på Østlandet, så den kritikken treffer ikke særlig godt på meg, men den treffer kanskje godt på egne partifeller og eget parti.

Når det er sagt: Vår inngang har hele tiden vært at vi må ha en realistisk plan. Det er ikke noe poeng i å bruke masse penger på planlegging hvis man ikke klarer å gjennomføre. Man har selvsagt et poeng i at det allerede er brukt mye penger på planlegging, men det kan jo ikke frita oss for å foreta prioriteringsvalg når vi har en pengemengde vi mener det er fornuftig å bruke på samferdsels- og transportområdet. Denne regjeringen har lagt opp til en offensiv transportpolitikk og bruker mer penger på samferdsel enn noen gang, men det betyr ikke at det er plass til alt. Det er det vi har tatt til orde for når vi har forsøkt å prioritere i Nasjonal transportplan.

Spørsmål 6

Tobias Drevland Lund (R) [11:55:32]: «Vektene er blant yrkesgruppene som er mest utsatt for vold og trusler på jobb. Til FriFagbevegelse har vektere fortalt at de blir slått og spyttet på uten at det får konsekvenser. Yrkesgrupper som politi, lærere og helsepersonell er også utsatt for vold og trusler, og derfor er det ekstra høy straff dersom noen prøver å true dem når de er på jobb. Jeg mener at vektere burde inkluderes blant gruppene med særskilt vern i straffeloven, og at det vil ha en viktig preventiv effekt.

Vil statsråden ta initiativ til en slik lovendring?»

Statsråd Emilie Mehl (Sp) [11:56:08]: Den alminnelige strafferettslige beskyttelsen mot kroppskrenkelser, kroppsskader og trusler er fastsatt i straffeloven §§ 271, 273 og 263. Bestemmelsene verner alle personer og yrkesgrupper, også vektere. Samtidig gir straffeloven §§ 265 og 286 enkelte spesielt utsatte yrkesgrupper et særskilt vern mot påvirkning i form av vold og trusler, hindring av yrkesutøvelsen og forulemping. Bestemmelsene omfatter i dag helsepersonell, brann- og redningspersonell, personer som forestår allment tilgjengelig persontransport, og personer med ansvar for opplæring i skolen.

Bakgrunnen for at akkurat disse gruppene er gitt et særskilt vern, er at de tidligere, dersom de var offentlig ansatt, ble regnet som offentlige tjenestemenn etter den forrige straffeloven og vernet på lik linje med personer som utøver offentlig myndighet. At de aktuelle yrkesgruppene er gitt et særskilt vern i den gjeldende straffeloven, bygger bl.a. på at de utfører viktige samfunnsoppgaver som medfører en bred kontaktflate mot en ubestemt krets av personer, og at de vanskelig kan verge seg mot at det vil kunne oppstå ubehagelige situasjoner under utføring av arbeidsoppgavene.

Det kan være vanskelig å trekke en hensiktsmessig grense for hvilke yrkesgrupper som skal gis et slikt særskilt vern. Det er mange yrkesgrupper som i dag ikke er omfattet av §§ 265 og 286 i straffeloven, selv om arbeidsoppgavene de utfører, kan innebære en utstrakt personkontakt og utsette yrkesutøveren for mulige krenkelser. I tillegg til vektere gjelder det f.eks. ansatte i skolen som ikke har ansvar for opplæring, butikkansatte, dørvakter og trafikkbetjenter.

Fra tid til annen kommer det opp spørsmål om å utvide bestemmelsene som gir enkelte yrkesgrupper et særskilt vern. I 2020 ble loven endret slik at brann- og redningspersonell ble omfattet. Jeg avviser ikke at det kan være grunn til å se nærmere på bestemmelsene på nytt, men det er også viktig å understreke at vektere og andre yrkesgrupper som ikke er omfattet av disse bestemmelsene, er vernet av straffelovens generelle be-

stemmelser om tvang, trusler og vold. Dersom trusler eller vold rettes mot yrkesutøvere som er særlig utsatt for lovbrudd, vil dette også anses som skjerpene i straffeutmålingen.

Tobias Drevland Lund (R) [11:58:23]: Jeg takker for svaret.

Jeg vil fortelle om Georgiana, som er vekter og jobber i Oslo sentrum. Til FriFagbevegelse forteller hun at hun har blitt forsøkt brukket armen på og er blitt utsatt for vold. Hun synes likevel det verste er at hun har blitt utsatt for seksuell trakassering. Hun forteller at vektene samarbeider tett med politiet og kan tilkalle dem flere ganger i løpet av én og samme kveld. Begge yrkesgrupper har ansvar for å holde orden i et belastet rusområde. Hun vil ha det samme vernet i loven som politiet har. Georgiana sier:

«Det er det minste staten kan gjøre for oss. Jeg skulle ønske at vi hadde en lov som beskyttet oss mer.»

Mitt spørsmål til statsråden er hva hun tenker om arbeidshverdagen til Georgiana, som blir beskrevet her, og eventuelt om f.eks. et særskilt vern i straffeloven kunne vært en løsning for henne.

Statsråd Emilie Mehl [11:59:15]: Det er klart det gjør inntrykk å høre hvordan Georgiana, som brukes som eksempel her, opplever sin hverdag. Det er også vel kjent at vektere kan være utsatt for mange ulike ubehagelige eller farlige situasjoner når de er på jobb, så det mener jeg det er grunn til å ta på aller største alvor. Som jeg presiserte i mitt hovedinnlegg, er det viktig å si at det er et strafferettslig vern mot vold og trusler for denne gruppen gjennom de generelle bestemmelsene, og at den jobben man har eller situasjonen man er i, kan være skjerpene i straffeutmålingen. Jeg vil heller ikke utelukke at det kan være grunn til å inkludere flere grupper, som f.eks. vektere.

Tobias Drevland Lund (R) [11:59:54]: Norsk Arbeidsmandsforbund, Parat og NHO krever alle at vektere skal inn under det særskilte vernet i straffeloven, og Rødt mener det er viktig å lytte til dem som jobber med dette til daglig. Arbeidsforskningsinstituttet har systematisk undersøkt erfaringene, og deres rapport viser at to av ti vektere har vært redd på jobb de siste tre månedene. Rapporten viser også at 30 pst. av vektene jobber ukentlig med alvorlige lovbrudd som ran eller vold. Mange vektere er unge og med begrenset erfaring fra arbeidslivet. Lønnen er også lav. Jeg er veldig glad for at statsråden ikke utelukker at man for fremtiden kan se på om de skal vernes særskilt i straffeloven.

Mener statsråden at arbeidshverdagen for vektene i dag er trygg nok, og hvis ikke, hvilke andre tiltak enn å

få et særskilt vern i straffeloven ønsker statsråden å se på?

Statsråd Emilie Mehl [12:00:50]: Jeg mener det er viktig at episoder som er ubehagelige, ulovlige eller der det på annen måte ikke er greit, blir anmeldt til politiet, sånn at det kan etterforskes og påtales. Det er viktig at det vernet man har etter straffeloven også i dag, faktisk er funksjonelt. Jeg anerkjenner de utfordringene som er. Sammen med ansatte i kriminalomsorg, politi og psykiatri er det pekt på, bl.a. av FriFagbevegelse, at sikkerhetspersonell eller vektere er de som troner øverst på statistikken over dem som er utsatt for vold og trusler. Mange av funnene i den undersøkelsen fra Arbeidsforskningsinstituttet som representanten viser til, er bekymringsfulle. Det er også seks av ti vektere som jobber med publikum, som sier at de har blitt dyttet uten å få skader. Det i seg selv illustrerer hvor tøff den hverdagen kan være, så det er regjeringen opptatt av å ha med seg videre.

Spørsmål 7

Tobias Drevland Lund (R) [12:01:53]: «25. november var den internasjonale dagen for avskaffelse av vold mot kvinner. Fra 1992 til 2021 har godt over 100 000 personer oppholdt seg på et av landets krisesentre. VGs oversikt fra tidligere i år viser at 188 kvinner siden 2000 har blitt registrert drept i saker hvor partneren er siktet av politiet eller dømt i domstolen. Vold mot kvinner og kvinnedrap er et stort samfunnsproblem.

«Hvordan følger regjeringen opp opptrappingsplanen fra 2023, og kan Stortinget vente seg ytterligere nye tiltak fra regjeringen?»

Statsråd Emilie Mehl [12:02:29]: For Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering er kampen mot vold mot kvinner enormt viktig. Det er, som representanten også sier, et veldig stort samfunnsproblem som vi må løse med tiltak i mange deler av samfunnet vårt. Det har betydelig skadepotensial for dem som blir utsatt for det, og i ytterste konsekvens tar det også liv. Det har vi dessverre erfart ofte i 2024. Vold i nære relasjoner skaper også stor utrygghet der personer egentlig skal være tryggest: i deres eget hjem. Derfor har vi etter mitt syn en særlig forpliktelse til å forhindre at dette finner sted eller får foregå i stillhet.

Det setter også spor i generasjoner. Det bidrar til at de som er utsatt når de er barn eller unge, får et veldig vanskelig utgangspunkt for livet, og det øker også deres sårbarhet for å bli utsatt for ny vold eller selv å komme i uønskede situasjoner.

Vi har lagt fram en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, som er en viktig del av den helhetlige innsatsen mot dette, med 122 tiltak. Noen av disse er allerede gjennomført eller igangsatt, og andre vil vi følge opp i fortsettelsen. I opptrappingsplanen har vi f.eks. snakket om at vi skal videreutvikle Statens barnehus. Det er et eksempel på et tiltak som kommer. Vi har sagt at vi skal rulle ut RISK-modellen i alle politidistrikt for å etterforske disse sakene bedre og hjelpe flere av dem som er i et hjem med vold i nære relasjoner. Det arbeidet er påbegynt, og så gjenstår det en opptrapping de neste årene for å få det ut i alle politidistrikt.

Vi har satt i gang bruk av omvendt voldsalarm og endret loven for å få hjemmel til å pålegge det oftere og raskere. Vi ser veldig gode resultater av det allerede, men det er nok et potensial for å utvide ordningen.

Tobias Drevland Lund (R) [12:04:28]: Jeg takker for svaret. På nrk.no i dag kan vi lese om en rapport fra SSB som viser at antallet overnattingsdøgn på krisesentre økte med 5 pst. i 2023. Krisesentrene har overnattinger i lengre perioder på grunn av grovere vold og mer kompliserte voldssaker. I 2023 ble 38 personer drept i Norge, og det var det høyeste antallet på 10 år. 17 av disse ble drept av nåværende eller tidligere partner.

Leder for Krisesentersekretariatet, Ane Fossum, bekrefter at sakene er mer komplisert og ressurskrevende, og at det ofte er grovere vold involvert. Sånne saker krever også at flere hjelpeinstanser kobles på, som f.eks. politi. Er saken mer komplisert, tar det også lengre tid å få den oppklart.

Hvordan vil statsråden jobbe for at hjelpeinstansene og politiet kan samarbeide bedre og kobles på tidligere i saker som gjelder vold i nære relasjoner?

Statsråd Emilie Mehl [12:05:23]: Det er mange ting som er viktige for å få til det, men jeg tror opptrappingsplanen – i tillegg til alle de konkrete tiltakene som ligger der – også vil bidra til å øke bevisstheten om og prioriteringen av arbeidet med vold og overgrep i nære relasjoner i alle politidistrikt. Når disse f.eks. får et spesialteam eller en spesialenhet, kan man si, til å jobbe for dette, vil det kunne gjøre at man i større grad kan samarbeide systematisk med helseinstanser eller andre instanser som er viktige.

Jeg vil også nevne at Statens helsetilsyn på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet nå etablerer en ny undersøkelsesordning for saker om vold, overgrep og grov omsorgssvikt mot barn. I likhet med ordningen for partnerdrapskommisjonen, som gjelder for partnerdrap, er målet at man på området for voldsutsatte barn skal identifisere hvor det kan ha vært systemsvikt på

tvers av sektorer, og bidra til at man lærer og forbedrer seg i tjenester og virksomheter.

Tobias Drevland Lund (R) [12:06:26]: Takk for svaret.

Et annet problem som trekkes fram konkret som årsak til økningen av overnattingsdøgn på krisesenter, er boligmangelen. I sommer kunne vi lese at krisesenteret i Molde rett og slett ikke hadde plass til alle dem som tok kontakt. Ane Fossum i Krisesentersekretariatet sier til NRK at de i noen tilfeller ser at kommunene mangler boliger til dem som er klare for å flytte ut av krisesenteret. Fossum sier:

«Da føles det som at livet blir satt litt på vent. At man ikke kommer videre. Det er ekstra belastende i en allerede belastende situasjon.»

Det at man ikke har en bolig å dra til etter endt opphold på krisesenter, kan i verste fall returnere voldsutsatte mennesker tilbake til voldsutøveren. Hva tenker statsråden om dette problemet, og vil regjeringen gjøre noe for å sørge for flere overgangsboliger eller kommunale boliger i disse tilfellene med vold i nære relasjoner og vold mot kvinner?

Statsråd Emilie Mehl [12:07:22]: Det er klart det er utfordrende med boliger rundt i hele Norge, og det slår inn på ulike felt. Vi har mottatt veldig mange flyktninger fra Ukraina, som har lagt et stort press på boligmarkedet. De forholdene som beskrives her, kjenner jeg ikke til i detalj, men det er et eksempel på utslag som er uheldige, og som vi må ta på alvor.

Det er kommunalministeren som har ansvar for boligbygging og den biten, så for detaljerte svar om det må jeg vise til ham.

Spørsmål 8

Helge André Njåstad (FrP) [12:08:09]: Mitt spørsmål er kort, men likevel viktig: «Hvordan har det seg at statsrådens varslede storsatsing på politiet i revidert nasjonalbudsjett har medført at politidistriktene har 29 færre politiårsverk nå enn i juni?»

Statsråd Emilie Mehl [12:08:25]: I juni og juli hvert år ansetter politiet mange sommervikarere. Det gjør at bemanningen øker. I år ble det ansatt 315 sommervikarere i politistillinger, og i august, når vikariatene går ut, reduseres bemanningen.

Regjeringens mål er at vi skal få flere faste stillinger i politiet. Faste stillinger må lyses ut i henhold til bl.a. statsansatteloven, og det må gjøres vurderinger av hvem som er best kvalifisert. Det stiller seg noe annerledes for ansatte i midlertidige stillinger, som f.eks. sommervika-

rer. Derfor gir det å sammenligne bemanningsnivået i politidistriktene i juni med oktober, slik representanten gjør, et misvisende bilde av den reelle bemanningsutviklingen.

Regjeringen har jobbet målrettet for å øke budsjettet og få flere stillinger i politiet etter flere krevende år med krig og høy prisvekst, noe som har truffet politiet hardt i tillegg til at det har truffet folk flest. Vi har i revidert nasjonalbudsjett lagt fram en satsing på 1,6 mrd. kr til politiet i gjengpakke 1 – det var før sommeren. Politibemanningen i distriktene har økt med 327 årsverk fra mai til oktober i år.

Fra årets avgangskull ved Politihøgskolen var hele 90 pst. med bestått eksamen allerede ansatt i politistilling ved utgangen av september, og det er jeg glad for etter en tid hvor det har vært utfordrende å sikre politistudentene jobb. Det er også den største andelen nyutdannede i jobb per utgangen av september siden politiet begynte å rapportere på disse tallene for ti år siden. Som jeg også sa innledningsvis, skal vi nå jobbe videre for å få flere av disse i fast stilling.

I forslaget til statsbudsjett for 2025 har regjeringen lagt fram gjengpakke 2 og foreslår å videreføre satsingen fra revidert nasjonalbudsjett i tillegg til ytterligere styrking. Vi har totalt foreslått over 2,4 mrd. kr, bl.a. for å sikre en stabil grunnfinansiering av politiet, noe som er svært viktig for å sikre at man kan holde politifolk i jobb og forhåpentligvis ansette flere.

Styrkingen i dette forslaget vil kunne bidra til at politiet i økende grad kan være til stede i hele landet, og at de kan forebygge kriminalitet i prioriterte områder og også bidra til å kjempe mot organisert kriminalitet.

Helge André Njåstad (FrP) [12:10:46]: Det var ei lang bortforklaring på kvifor det ikkje blir fleire politifolk. Eg synest det er litt merkeleg at i same tidsrom som det høyrdest logisk ut at det måtte bli færre, stod statssekretær Sigve Bolstad på Dagsnytt 18 og sa at alle måtte forstå – han refererte også til representanten Asheim som ein som har lese mykje – at det kom til å bli fleire politifolk. No ser me fasiten: Det er færre. Det føyer seg inn i eit mønster at denne regjeringa på sine tre fyrste år har redusert talet på politifolk med 300, mens då Framstegspartiet sat i regjering, auka me det med 600. Denne regjeringa har auka talet på politibbygg, men redusert talet på politifolk. Spørsmålet er: Kven er det som er best til å kjempa mot kriminalitet etter statsråden sitt syn, er det politifolk eller er det politibbygg?

Statsråd Emilie Mehl [12:11:36]: Fremskrittspartiet satt i regjering i omtrent sju år, med mange forskjellige justisministre, og la opp til en politireform som har ført til en stor sentralisering av politiet, og et system som egentlig legger opp til at man skal bruke mer pen-

ger på byråkrati, på personer som ikke har politiutdanning, og mindre penger på politifolk ute i distriktene. Det systemet styrer vi fortsatt etter, ettersom politireformen var ment å være varig. Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering har ment at vi må prioritere midler slik at vi i tillegg til å rekruttere folk med kompetanse i f.eks. IT eller teknologi eller annet vi trenger, også kan få flere politifolk i jobb. Vi har styrt politiet gjennom en tid med krig og høy inflasjon, som har vært svært krevende, men vi ser altså at politibemanningen i distriktene har økt med 327 årsverk fra mai til oktober i år. Det at midlertidige stillinger besettes etter en annen prosess enn faste stillinger, er realiteten, og det var det jeg svarte på i første spørsmål.

Helge André Njåstad (FrP) [12:12:36]: Den verkelegheitsbeskrivinga som statsråden gjev her i salen, er det ikkje alle som kjenner seg igjen i ute i landet. På måndag skulle statsråden etter planen reisa til Sogn og Fjordane og lytta til dei som har skoen på, som opplever at det er for lite ressursar, samtidig som ho skulle opna eit nytt passkontor i Lærdal, sånn at dei som brukar det i Lærdal, kan spara seg for ein tur til Sogndal kvart tiande år for å fornya passet sitt. Sogn Avis hadde eit oppslag om kva dei ville ha spurt statsråden om, om ho hadde reist, så eg kan gleda redaktøren med å stilla dei spørsmåla som han då ville stilt, som eigentleg er kjernen i dette:

«Kvifor blir ikkje behovet for digital fornying prioritert over passkioskar og ubemanna kontor?»
Og vidare:

«Kvifor blir ikkje politibetjentar prioritert over passkioskar og ubemanna kontor?»

Det er òg redaktørar som lurar på det same som Framstegspartiet lurar på: Er ikkje politibetjentar det viktigaste for å kjempa mot kriminaliteten?

Statsråd Emilie Mehl [12:13:30]: Her er Fremskrittspartiets historiefortelling feil. Når vi har etablert nye politistasjoner, er det med stillinger, og det er de politifolkene som jobber der, som gjør at man får økt beredskapen og tjenestene til publikum i de områdene hvor vi har gjort det. Når det gjelder passutstedelse, mener jeg det er viktig at folk har mulighet til å få pass i nærheten av der de bor, og at man ikke må bruke timevis eller hele arbeidsdager på å reise for å få pass. Det kan være veldig belastende for f.eks. barnefamilier med mange barn som må gjøre det ofte. Der har Senterpartiet og regjeringen en annen politikk enn Fremskrittspartiet, som la ned en masse passkontorer. Vi mener at vi må bringe denne tjenesten nærmere folk. Fremskrittspartiet la opp til at politiet i Sogn og Fjordane skal styres fra Bergen. Det mente Senterpartiet var uklokt, men

det er altså det som er realiteten nå. Det er også noe som kan bidra til sentralisering.

Spørsmål 9

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:14:41]: «EUs anti-korrupsjonsmyndighet har avdekket at grensebyrået Frontex var medskyldig i såkalte «push-backs» av asylsøkere i Middelhavet. Det betyr at EU-byrået satt menneskeliv i fare og begikk grove menneskerettsbrudd. Frontex' tidligere direktør har gått av på grunn av avsløringene og er i dag aktiv i det franske ytre høyrepartiet Nasjonal samling.

Hva gjør Norge for å sikre at vi ikke bistår Frontex' brudd på grunnleggende menneskerettigheter, og hvordan kan vi være trygge på at mennesker med ytterliggående meninger ikke preger Frontex' praksis?»

Statsråd Emilie Mehl [12:15:28]: Representanten Unneland har tatt opp dette spørsmålet tidligere i et skriftlig spørsmål, som jeg besvarte 6. september 2022. Der framholdt jeg, og jeg gjør det igjen, at overholdelse av grunnleggende rettigheter, herunder retten til å søke asyl, er et bærende prinsipp i det regelverket som ligger til grunn for Frontex.

Norske myndigheter vil gjennom vår deltakelse, i samarbeid med våre europeiske partnere, fortsette å jobbe for at byrået i sin virksomhet sikrer overholdelsen av disse rettighetene. Ansvar for den europeiske grenseforvaltningen ivaretas i fellesskap mellom byrået og medlemsstatene, mens medlemsstatene beholder hovedansvaret for forvaltningen av sine respektive grensestrekninger. Byrået skal på sin side bistå ved å yte teknisk og operativ bistand.

Gjennom vårt engasjement i Frontex bidrar vi til å styrke arbeidet med grunnleggende rettigheter, utdanning og opplæring, både fordi det er i norsk interesse, og fordi det er overordnede komponenter i gjennomføringen av en helhetlig europeisk grenseforvaltning. Det er i Norges interesse at yttergrensekontrollen gjennomføres på en måte som sikrer at de internasjonale forpliktelsene overholdes, og gjennom Frontex er vi med på å påvirke at dette skjer i tråd med felles standarder.

I henhold til Frontex-forordningen skal Frontex-byrået utarbeide, gjennomføre og vedlikeholde en strategi og en handlingsplan for grunnleggende rettigheter. Byrået har en ansvarlig for grunnleggende rettigheter, og det skal utnevnes minst én observatør for grunnleggende rettigheter for hver operasjon. Arbeidet med å sikre at grunnleggende rettigheter overholdes, rapporteres også jevnlig til Frontex' styre, hvor Politidirektoratet representerer Norge. Grunnleggende rettigheter er også en sentral del av opplæringen av Frontex' mannskaper.

Dette systematiske arbeidet i Frontex, sammenholdt med holdningsskapende arbeid i medlemsstatene og oppfølging fra byråets styre, tilsier at det legges svært stor vekt på at Frontex' virksomhet er tuftet på et humanitært verdigrunnlag.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:17:20]: Jeg takker for ministerens svar. Det er riktig at jeg og SV har tatt dette opp flere ganger tidligere i Stortinget, for det er alvorlig når et EU-byrå som Norge er tilsluttet, bryter menneskerettighetene og utsetter mennesker som er på flukt, for livsfare.

En av utviklingene i denne saken som ministeren ikke svarte på, er hvordan vi kan være trygge på at de menneskene som sitter i topposisjoner i disse byråene, ikke preger byrået med sine personlige meninger, når den avgåtte direktøren nå sitter i Europaparlamentet for et ytterliggående fransk parti.

Jeg ønsker gjerne at ministeren kan trygge oss på at vi har mekanismer for å sørge for at menneskers ytterliggående meninger ikke skal prege et organ som til syvende og sist kan sette menneskeliv i fare.

Statsråd Emilie Mehl [12:18:19]: Som jeg har sagt, jobbes det på ulike vis med å overholde grunnleggende rettigheter, og dette er også noe som rapporteres til styret i Frontex. Norge er representert i styret i Frontex, og jeg har tillit til at styret og andre deler av Frontex kan håndtere denne typen spørsmål på en god måte, f.eks. gjennom ansettelsesprosesser.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:18:43]: Det er ikke bare EUs antikorrupsjonsbyrå som har ropt varsko om Frontex' praksis. EUs datatilsyn har kritisert Frontex for å samle inn opplysninger som senere blir brukt mot mennesker på flukt. I fjor døde 600 mennesker fra båten Adriana. EUs ombudsmann har kritisert at Frontex ikke har tatt en aktiv rolle for å redde mennesker som dør i Middelhavet, og at de er dårlig på å opprettholde det man kaller EU-verdier.

Jeg vil gjerne høre om ministeren er fornøyd med Frontex' praksis, eller om Norge kan gjøre mer for at vi ikke skal bistå en organisasjon som har brutt menneskerettighetene og setter menneskeliv i fare.

Statsråd Emilie Mehl [12:19:41]: Først vil jeg si at det er mange millioner mennesker på flukt i verden. Det er forferdelig med alle som dør, opplever menneskesmugling eller noe lignende på veien til det de håper er trygghet, og det er mange ting vi må gjøre for å forebygge at det skjer. Når det gjelder Frontex' rolle her, sa jeg også i mitt første svar at vi fra norsk side, gjennom vår deltakelse i byrået, kommer til å fortsette å jobbe for at de skal sikre overholdelsen av viktige rettigheter i

sin virksomhet. Det er klart at det er viktig for Norge, og vi kommer til å påvirke der vi kan, for at det skal fortsette å være sånn.

Spørsmål 10

Marian Hussein (SV) [12:20:36]: «Den nye asylpakten i EU utgjør et stort tilbakeskritt for asylretten og menneskerettigheter i Europa. Pakten vil føre til utstrakt internering av asylsøkere og økt risiko for ulovlig retur i strid med flyktningkonvensjonen. Hurtigprosedyrer på grensa vil ikke ivareta retten til individuell vurdering av beskyttelsesbehov. Vil statsråden bruke vårt handlingsrom utenfor EU til å verne om asylretten i Norge, eller vil hun importere EUs asylpakt og bygge murer rundt Europa?»

Statsråd Emilie Mehl [12:21:19]: EUs pakt for migrasjon og asyl skal både bidra til solidaritet med de EU-landene som er under stort migrasjonspress, og styrke regelverket for bl.a. grensekontroll, registrering av personer og behandling av asylsøknader. Pakten skal også bidra til å styrke den indre sikkerheten i Schengen-landene, f.eks. gjennom å styrke regelverket for identitetsavklaring og kontroll av personer som kan utgjøre en trussel mot nasjonal sikkerhet. Dette er noe regjeringen støtter, og det mener jeg er svært viktig, også for at Schengen-området skal fungere. Pakten skal også bidra til å forebygge sekundærmigrasjon, som ofte tilrettelegges av smuglere.

Pakten bygger på grunnleggende internasjonale prinsipper, inkludert retten til å søke asyl. På flere områder er rettighetene styrket, bl.a. når det gjelder retten til familiegjennforening. Asylsøkere vil ha større mulighet til å bli gjenforent med familiemedlemmer i andre land enn der de kommer inn til Europa. Retten til juridisk bistand mens saksbehandlingen pågår, styrkes også, og bruk av hurtigprosedyrer er ikke til hinder for at grunnleggende rettigheter blir ivaretatt. Hensikten er at saksbehandlingen skjer raskt, for å avklare om det er grunnlag for beskyttelse.

Norge omfattes av de reglene som bygger på dagens system for å etablere hvilket land som er ansvarlig for å behandle en asylsøknad, altså Dublin-systemet, og de reglene i pakten som anses som Schengen-relevante. Norge blir derfor ikke bundet av reglene om den aksepterte asylprosedyren på yttergrensene og heller ikke de harmoniserte reglene om hvem som skal innvilges asyl. Vi står derfor fritt til å vurdere hvordan nasjonale migrasjonsutfordringer skal takles. Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering mener det er viktig at vi har en streng og rettferdig innvandringspolitikk, og at vi har nasjonal kontroll med innvandringen.

Generelt kan vi si at Norge er tjent med at Europa har en god yttergrensekontroll for å identifisere personer som kan utgjøre en fare for rikets sikkerhet, og en effektiv asylprosedyre for å forebygge sekundærbevegelser. Det vil bidra til større forutsigbarhet for landene og for enkeltpersoner. Balansen mellom solidaritet og ansvar skal også forhindre at enkelte land havner under migrasjonspress. Det medfører at forholdene for asylsøkere i andre land kan opprettholdes på et nivå som respekterer asylsøkernes grunnleggende rettigheter.

Marian Hussein (SV) [12:23:38]: I morgen er det 30 år siden Norge stemte nei til deltakelse i EU for andre gang, og vi i SV er veldig glad for det og mener at Norges selvstendighet og suverenitet er viktig. Samtidig ser vi at det er flere og flere stater som utfordrer plikten til å overholde folkeretten, beskytte menneskelig verdighet, sikre at sårbare mennesker ikke sendes tilbake til steder der de er i fare, og opprettholde vår internasjonale solidaritet. Vi ser i regjeringspartienes program, og særlig Senterpartiets, at de vil føre en asylpolitikk som bygger på anbefalingene fra FN, men i praksis har regjeringen stått for en politikk som på en rekke punkter bryter med FNs anbefalinger. Kan statsråden svare på om det er FN eller EU vi dilter etter når det gjelder asylretten?

Statsråd Emilie Mehl [12:24:41]: Vi skal bestemme migrasjonspolitikken i Norge. Det er viktig for Senterpartiet og regjeringen, og det er det vi gjør.

Marian Hussein (SV) [12:24:50]: Historisk mange mennesker er i dag på flukt. Mange av disse er barn. Menneskerettighetsmiljøene, Redd Barna og FN-systemet har ropt varsko om at både EUs asylpakt og Norges politikk kan lede til brudd på rettighetene til barn på flukt etter FNs barnekonvensjon. Mitt spørsmål er igjen: Hva er det vi følger? Er det FNs konvensjoner for barne- og menneskerettigheter, eller er det denne asylpakten til EU, som bryter disse menneskerettighetene? Norge klarer jo ikke å følge opp FNs anbefalinger. Hvilke menneskerettigheter er det vi legger til grunn når disse barnas beskyttelsesbehov ikke ivaretas? Senest i dag har vi sett hvordan mindreårige asylsøkere som bor i Heros (presidenten avbryter) ...

Presidenten [12:25:52]: Taletida er ute.

Statsråd Emilie Mehl [12:25:54]: For Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering er det viktig at vi har nasjonal kontroll med innvandringspolitikken. Det ser vi spesielt viktigheten av nå, når vi har opplevd den største flyktningkrisen i nyere tid, som legger et enormt press på mottaksapparatet, på kommunene. Vi har vært nødt til å gjøre innstramminger for at det skal være bærekraftig, og for at vi skal klare å hjelpe dem

som trenger det mest, også i framtiden. Vi er tilsluttet ulike konvensjoner, f.eks. for menneskerettighetene. Det ligger fast. Når det gjelder asylpolitikken, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Det gjelder i alle saker, men det skal ikke nødvendigvis være det avgjørende hensynet, for man må også legge vekt på innvandringspolitiske hensyn. Det ligger til forvaltningen å avgjøre i den enkelte sak hvordan saken står, opp mot det regelverket vi har.

Spørsmål 11

Kirsti Bergstø (SV) [12:26:54]: «Børs og marked har vist seg uegna til å styre strømpris og prioritering av kraft. Med de siste utenlandskablene har Norge blitt koblet på EU-markedet for strøm i så stor grad at vi også importerer de høye europeiske prisene. Prisene på strøm må frikobles fra europeiske priser, selv om det innebærer å utfordre EØS. For 30 år siden sa folket tydelig nei til marked. Vil regjeringen si nei til EUs energimarkedspakke fire og den ytterligere avståelsen av nasjonal politisk styring som foreslås?»

Statsråd Terje Aasland [12:27:40]: Jeg forstår spørsmålet slik at det siktes til rettsaktene om organiseringen av kraftmarkedet, som ble vedtatt i EU som en del av ren energi-pakken i 2019. Det reviderte regelverket av 2019 er omfattende, og departementet arbeider nå med å gå gjennom innholdet. I tråd med EØS-avtalen er jeg opptatt av å redusere etterslepet av regelverk som er vedtatt i EU, men som ikke er innlemmet i EØS-avtalen. Det vil skje sammen med våre EFTA-partnere og i dialog med EU-siden. Samtidig er jeg opptatt av at vi skal gjøre gode vurderinger av innholdet og konsekvensen av regelverket før det eventuelt innlemmes.

Arbeidet inkluderer vurderinger av de antatte konsekvensene, herunder behovet for eventuelle EØS-tilpasninger, endringer i norsk regelverk og hvorvidt det reviderte regelverket inneholder nye elementer av myndighetsoverføring. De konstitusjonelle sidene ved en eventuell innlemmelse av regelverket i EØS-avtalen vil også bli grundig vurdert. Det er for tidlig nå å kommentere når og hvordan dette vil bli lagt fram for Stortinget.

Norge har i mange tiår vært en del av et nordisk kraftmarked, som også er en del av det europeiske kraftmarkedet. Et sentralt mål med måten å organisere kraftsektoren vår på er at kostnadene ved en trygg og sikker kraftforsyning samlet sett blir så lave som mulig for samfunnet. Dette legger etter mitt syn også best til rette for rimelige strømpriser og nettleie for husholdningene og næringslivet. Gjennom strømstøtteordningen sikrer vi også at staten stiller opp i perioder hvor strømprisene blir for høye. Å være tilknyttet et europeisk kraftmarked

med mulighet for utveksling er viktig for forsyningssikkerheten og tilgang på import i de periodene hvor vi trenger det.

Representanten legger til grunn at det foreslås avståelse av politisk styring. Dette er jeg ikke enig i. De grunnleggende elementene i norsk energipolitikk ligger fast. Vi har full nasjonal selvråderett over energiresursene, hvordan vi utvikler dem, hvem som skal eie dem, og hvordan vi setter standardene. Er det noe regjeringen og jeg er opptatt av, er det nettopp politisk styring og det å bevare nasjonal selvråderett over de viktige kraftressursene våre.

Kirsti Bergstø (SV) [12:29:53]: Moderat kraftutveksling og nordisk samarbeid har jeg ikke oppfattet at noen er imot, men jeg deler ikke statsrådets syn på at vi har all vår selvråderett i orden, all den tid vi er knyttet til ACER. Derfor ønsker SV å gå ut av ACER. Vi ønsker mer demokratisk kontroll over kraften, men vil også hindre at EUs fjerde energimarkedspakke blir en del av norsk politikk.

I spørsmålet rundt overstyring lurer jeg på om ikke statsråden er uroet for overstyring, når vi vet at ACER i oktober 2022 – med henvisning til reglene i EUs fjerde energimarkedspakke – nektet Sverige å regulere krafteksperten, til tross for ustabilitet i det svenske kraftmarkedet. Hvordan i all verden skal man ivareta industrien da?

Statsråd Terje Aasland [12:30:56]: Som jeg sa, har vi full selvråderett over naturressursene våre. Det er vi som bestemmer hvilken ny kraftproduksjon som får konsesjon, det er vi som bestemmer konsesjon til nye ledninger, og det er også vi som bestemmer eventuelle nye utenlandsforbindelser, hvis det skulle være et aktuelt tema.

ACER er et organ som følger opp det regelverket som er satt, og det mener jeg ACER gjør riktig. Vi er opptatt av at de reglene som gjelder, blir fulgt – for kraftmarkedet, for kraftutveksling og for gjensidighet og forpliktelser i tilknytning til det, ikke minst med tanke på at vi trenger å importere når vi trenger å importere, og da er det viktig at kapasiteten er tilgjengelig for det.

Jeg er i likhet med representanten fullt ut opptatt av å bevare selvråderetten og full bestemmelse i Norge over kraftressursene våre, og det mener jeg at vi har nå i dag. Hvis representanten mener at det er overstyringer, ville det vært godt å få noen eksempler på det i norsk sammenheng.

Kirsti Bergstø (SV) [12:32:03]: Vi bør ha full selvråderett over ressursene våre, og vi må få selvråderett over energipolitikken. Derfor er det viktig å si nei til EUs fjerde energimarkedspakke, som vi ennå ikke vet

hvordan regjeringen stiller seg til, slik jeg oppfatter statsrådets svar.

Jeg lurer på om statsråden kan bekrefte at vetoretten i EØS er reell, og at eventuelle motreaksjoner fra EU skal være avgrenset til energiregelverket i EØS og ikke vil gi innvirkning på handel generelt. Ser statsråden på det å bruke vetoretten i dette spørsmålet som en mulighet?

Statsråd Terje Aasland [12:32:47]: Hvilke regler vi kommer til å bruke, og hvordan vi stiller oss til dette, kommer jeg tilbake til når vi kommer til Stortinget med denne saken.

I likhet med representanten Bergstø er jeg opptatt av at vi skal ha full selvråderett. Vi har det i dag. Det er vi som helt suverent skal bestemme hvordan vi skal utvikle kraftsystemet vårt, og hvilke utenlandskabler som kommer.

Når man tenker på koblingen mot det europeiske markedet, er det utenlandsforbindelsene som i utgangspunktet er problemet, hvis det er problemer knyttet til det. Vi er veldig tydelige på at vi ikke ønsker flere utenlandsforbindelser. Vi har sagt nei til NorthConnect. Vi har vært tydelige på at vi ikke ønsker å eksponere norsk vannkraft for ytterligere eksport. Det har vi full selvråderett over. Det er vi som bestemmer det, og det er vi som har flertall nå, som legger til grunn hvilken politikk som føres på det området. Vi har full selvråderett. Det er ingen som kan komme inn og tre vedtak ned over hodet på verken storting eller regjering i det spørsmålet.

Spørsmål 12

Frå representanten Torgeir Knag Fylkesnes til landbruks- og matministeren:

«Stortinget har fastsatt et mål om å øke den norske selvforsyninga av jordbruksvarer. Vi importerer mest fra EU. Ifølge artikkel 19 i EØS-avtalen skal Norge og EU gjennomgå handelen med landbruksvarer annethvert år. Ytterligere liberalisering kan kun skje dersom det tjener begge parter og er i tråd med landbrukspolitiske mål. Men – matimporten fra EU har økt betydelig, uten at tilsvarende norsk eksport har funnet sted, noe som undergraver målet om økt selvforsyning.

Er denne praktiseringen av artikkel 19 i EØS-avtalen i norsk interesse?»

Presidenten [12:33:52]: Representanten Fylkesnes er ikkje i salen, så då går me vidare til spørsmål 13.

Spørsmål 13

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:34:08]: «Det er ikkje nødvendig å gifte seg med naboen for å samarbeide. Det

har 30 år utanfor EU synt oss. Ein av dei viktigaste grunnane til at Noreg valde å stå utanfor EU, var omsynet til norsk landbruksproduksjon. I Sverige har mjølkeprodusentane tapt i EU-konkurransen, og resultatet har vore ei kraftig sentralisering av produksjonen.

Kor store marknadsandelar har norsk mjølkeproduksjon tapt til EU dei siste 30 åra gjennom tollfrie kvotar over EØS-avtalen og såkalla RÅK-import, og kva gjer regjeringa for å demme opp mot enda meir import?»

Statsråd Geir Pollestad [12:34:49]: Eg er einig med representanten Kjerstad i at det har tent norsk landbruk svært godt å stå utanfor EU dei siste 30 åra. Norsk landbruk og norske bygder ville ha sett heilt annleis ut om ein ikkje kunne ha ført ein nasjonal landbrukspolitikk basert på våre naturgjevne føresetnader og nasjonale mål for landbruket. Mykje ville vera annleis om dette hadde vore styrt frå Brussel. Difor skal me eta kake i Landbruksdepartementet i morgon og feira det viktige 30-årsjubileet.

Samtidig inneber EØS-avtalen at me har inngått protokoll 3 om handel med tilarbeidde landbruksvarer, og vidare artikkel 19, der avtalepartane annakvart år skal gjennomgå handelen med norske landbruksvarer med tanke på ytterlegare liberalisering. Ei liberalisering skal i tilfelle vera innanfor partane sin respektive landbrukspolitikk.

Tilarbeidde produkt som f.eks. smakssett yoghurt og sjokolade er omfatta av protokoll 3. Sånne varer er i praksis «frihandelsvarer», der tollsatsane i protokoll 3, kombinert med prisnedskrivning, utliknar forskjellar i råvareprisane mellom Noreg og EU og legg til rette for konkurranse. Protokoll 3-avtalen vart sist endra i 2004.

Landbruksdirektoratet har berekna at importen av mjølk gjennom RÅK-varer utgjorde 1,2 pst. av den norske mjølkemarknaden i 1993. I 2023 var den tilsvarende andelen 4,4 pst. Dette er altså importmengda omrekna til mjølk i volum.

Noreg har tildelt EU importkvotar for ost over mange tiår, seinast gjennom dei tre artikkel 19-avtalane inngått i 2003, 2010 og 2018. Ostekvoten er i dag på 8 101 tonn. Landbruksdirektoratet har berekna at importen av ost under kvotar, omrekna til liter mjølk, utgjorde 3,8 pst. av marknaden for mjølk i Noreg i 2023. Til samanlikning var den tilsvarende andelen i 1994 på 1 pst. Denne andelen har stige jamt fram til 2019, då han var på 3,9 pst., og har sidan stabilisert seg omtrent på dette nivået.

I tillegg kjem import av ost med ordinær toll, dvs. importen utanom kvoteimporten. Importen utanfor kvote har stige jamt dei siste 20 åra og er no omtrent på same nivå som innanfor ostekvoten.

Eg er heilt einig med representanten i at det må demmast opp for meir import. Det er difor regjeringa dei siste åra har lagt om frå kronetoll til prosenttoll for potet og fire grønsakstyper. Det er òg difor regjeringa i frihandelsavtalar har ein politikk for varer me ikkje kan produsera i Noreg, men me har ikkje i handelsavtalar gjeve tilsvarende kvoter for sensitive varer for norsk landbruk, som meieri- og kjøtvarer.

Framover vil regjeringa arbeida målretta for at norsk produksjon av landbruksvarer skal ta ein høgast mogleg andel av den nasjonale marknaden.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:37:59]: Stortinget har fastsett eit mål om å auke den norske sjølvforsyninga i jordbruket, og då er marknadstilgang veldig viktig. Vi importerer mest frå EU, og ifylgje artikkel 19 i EØS-avtalen skal Noreg og EU gjennomgå handelen med landbruksvarer annakvart år. Ytterlegare liberalisering kan berre skje dersom det tener begge partar og er i tråd med landbrukspolitiske mål. Samstundes har matimporten frå EU auka betydeleg utan at tilsvarende norsk eksport har funne stad, noko som undergrev målet om auka sjølvforsyning. Er denne praktiseringa av artikkel 19 i EØS-avtalen i norsk interesse?

Statsråd Geir Pollestad [12:38:38]: I oppstillinga av føremålet med reforhandlingar av artikkel 19 vart det hoppa over nokre ord. Det står at det skal skje med sikte på liberalisering, og at den liberaliseringa skal skje innanfor rammene av landbrukspolitikken til landa. Eg trur det er i norsk interesse at ein ikkje får ein ny forhandlingsrunde om dette. Eg trur det me må gjera, er å vera stødige på ein solid norsk landbrukspolitikk. Me må bidra på alle måtar for å få forbrukarar og andre innkjøparar til å velja norske produkt, og så er det avgjerande viktig at me i nye og pågåande frihandelsavtalar ikkje gjev nye konsesjonar. Eg trur det er ein dårleg strategi for norsk landbruk viss det er sånn at SV no oppfordrar til ein ny forhandlingsrunde om artikkel 19. Det er ikkje noko jordbruket ønskjer, og det er ikkje noko regjeringa ønskjer skal skje no.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:39:36]: Eg takkar for svaret. Eg og statsråden er nok einige om at ein må sørje for å ta vare på den norske matproduksjonen.

Mjølkeproduksjonen står no overfor kjempestore utfordringar – med klimaendringar og med fornying av driftsbygningar for å oppfylle lausdriftskravet. Den spreidde produksjonen har i tillegg fått ei ny sikkerheitspolitisk interesse. Ikkje minst er det å ta vare på matsikkerheit og dyrehelse viktig i dette.

Kan landbruksministeren seie noko om korleis dei skal sørje for å få teke mjølkeproduksjonen inn i ei ny tid utan at meieriprodukta til EU kjem til å konkurrere

ut dei norske mjølkeprodusentane, når dei no må investere i nye produksjonslokale på grunn av lausdriftskravet?

Statsråd Geir Pollestad [12:40:29]: Eg trur at regjeringa og SV er veldig einige om at det er nok av utfordringar å ta fatt på i landbruket. Eg vil gje ros for å løfta temaet toll, for toll er heilt avgjerande for det norske landbruket. Enkelte tek dette som ei sjølvfølge, men me veit at det er politisk strid om det. Difor er eg glad for at SV og me saman har styrkt tollvernet på fleire varer, og at det er ei støtte for at me ikkje skal gje ytterlegare liberaliseringar. Det gjaldt òg då spørsmålet om handel frå Ukraina kom opp. Der vil eg òg gje ros til SV, for å vera stødige i den saka.

Det er veldig gledeleg at mjølkemarknaden stig. Folk drikk meir mjølk. Det heiar eg på. Me får eit ostemangfald i Noreg som er stort. Ein treng ikkje lenger kjøpa importert ost for å få god ost. Norsk ost er verdas beste. Eg trur me må jobba på ei rekkje felt med å få fleire forbrukarar til å velja norske produkt, og så må me ikkje gje lempingar i tollvernet.

Spørsmål 14

Ingrid Fiskaa (SV) [12:41:45]: «Læreplanane i skulen er basert på kompetansemål. I Klassekampen 31. oktober hevdar 74 lærarutdannarar og skuleforskarar at dette i praksis fører til metodetvang. Elevane trenar på bestemte verb i kompetansemåla, som å «reflektera» og «drøfta», medan innhaldet kan bli tilfeldig og utan eigenverdi. Statsråden har sagt at det «å skapa felles referansepunkt for ungane våre [...] er det viktigaste oppdraget som skulen har i tillegg til læring».

Korleis vil statsråden arbeida for å skapa desse felles referansepunkta?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:42:32]: Fellesskolen er grunnmuren i samfunnet og en viktig fellesarena. Skolen er et av de få stedene der ulike unger på tvers av bakgrunn fortsatt møtes hver dag. De får felles referanser, felles historiefortellinger og felles forståelse av folk som er ulike i seg selv. Fellesskolen handler både om hva elevene lærer i fagene, og om å møte et sett av felles verdier og få utviklet seg i fellesskap med andre. Jeg er opptatt av å styrke fellesskolen og framheve det som knytter oss sammen.

Dagens læreplaner ble utviklet gjennom en bred involveringsprosess og ble tatt i bruk i 2020. Læreplanene evalueres fram til 2025, og i løpet av neste år vil vi få et helhetlig bilde av styrker og utfordringer ved fagfornyelsen. Så langt tyder evalueringen på at det fortsatt er oppslutning i skolen om de nye læreplanene. Samtidig me-

ner jeg det er viktig at vi har en levende debatt om innholdet i skolen, særlig i lys av de negative utviklingstrekkene i læring, motivasjon og trivsel som vi har sett de siste årene.

Jeg har nylig lagt fram en stortingsmelding om hvordan vi sammen skal snu den negative utviklingen. En tydelig tilbakemelding i arbeidet med meldingen var at skolene ønsker mer tid til å jobbe med de nye læreplanene og skape en mer praktisk og variert skole. Dette har jeg lyttet til, og i meldingen foreslår regjeringen flere tiltak som kan støtte skolene med å ta læreplanene i bruk og realisere intensjonene med fagfornyelsen.

Denne stortingsmeldingen er et viktig skritt i riktig retning, men den løser ikke alt. Derfor foreslår vi å igangsette et arbeid hvor fellesskolens rolle i framtidens samfunn skal utredes. Regjeringen mener det er behov for en bred diskusjon om hvorvidt skolen som samfunnsinstitusjon er forberedt på å møte framtidens utfordringer. Utvalget skal jobbe åpent og skape engasjement for en bred debatt om skolen og skolens innhold.

Jeg mener det er viktig å ha et kritisk og kunnskapsbasert blikk på læreplaner og innhold i skolen, og jeg ser fram til de endelige vurderingene fra evalueringen av fagfornyelsen og debatten om hvordan vi kan styrke fellesskolen for framtiden.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:44:53]: Eg deler statsråden sin entusiasme for fellesskolen og synest det er gode signal om at statsråden òg ønskjer ein brei debatt om innhaldet i skulen. Då kjem me jo ikkje utanom læreplanane. Dei læreplanane me har i dag, er i stor grad baserte på OECDs kompetansebaserte læreplanar og legg lite vekt på å definera eit felles, demokratisk, nasjonalt bestemt innhald i planane. Det gjer det òg vanskelegare for lærarane – og det har eg sjølv opplevd som lærar – å planleggja progresjonen i innhaldet, fordi ein ikkje veit i særleg grad kva elevane har lært tidlegare, og ein kan oppleva at ein drøvtygg på det same innhaldet år etter år. Me ser jo at kunnskapsnivået dessverre går nedover i skulen, og eg mistenkjer at dette er ein del av problemet. Er det riktig oppfatta at statsråden opnar for å gå vekk frå desse kompetansebaserte læreplanane, som òg andre land har gjort?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:46:03]: Jeg mener at den evalueringen som foregår nå, er veldig viktig. Jeg er veldig glad for å oppleve at det er en bred debatt om dette blant folk som jobber i sektoren, og jeg er lydhør overfor det. Samtidig vil jeg understreke at det er viktig at vi som myndigheter også gir nødvendig støtte- og veiledningsmaterieil til å iverksette fagfornyelsen. Jeg mener også at det er viktig at vi ser på helheten i læreplanene og leser kompetansemålene i lys av det som står om fagets relevans og verdier i de ulike læreplan-

ene, og at vi ikke leser det stykkevis og delt. I læreplanen i samfunnsfag, f.eks., står det at elevene skal kunne «gjøre rede for årsaker til og konsekvenser av sentrale historiske og nåtidige konflikter og reflektere over om endringer av noen forutsetninger kunne ha hindret konfliktene». Det mener jeg er et godt utgangspunkt videre.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:47:10]: Eg vil over til ei anna side av desse kompetansebaserte læreplanane, for samtidig som me fekk dei, fekk me òg ei meir rigid mål- og resultatstyring av skulen, som heng tett saman med den måten å styra skulen på gjennom læreplanane. Ein fekk samtidig med dei nye læreplanane i det såkalla Kunnskapsløftet ei stor og omfattande styringsreform som inneber meir detaljstyring og byråkratisk styring og kontroll av skulen, og meir umyndiggjering av lærarane. Dette er i stor grad utforma av OECD, med PISA-undersøkinga som ein sentral del. PISA har lenge fått lov til å vera ein slags fasit på korleis det står til med kvaliteten i skulen. Det veit me jo at PISA ikkje er. Vil statsråden sikra ei betre nasjonal utforming av norsk skule ved å ta OECD sine PISA-undersøkingar ut av det nye nasjonale kvalitetsutviklingssystemet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:48:17]: Det har nylig vært levert et arbeid knyttet til dette, og der er man ganske tydelig på at man bør beholde de ulike internasjonale undersøkelserne man er med i, og at det er med på å danne et større bilde av innhold og status i norsk skole, f.eks. PISA-undersøkelsen, den internasjonale leseundersøkelsen, PIRLS, og TIMSS-undersøkelsen. Det er veldig viktig at man ikke ser på dem stykkevis, men som helhetlige statusoppdateringer.

Når det gjelder de nasjonale prøvene, ser vi at de ikke har tjent formålet. De har ikke vært gode nok verken på tilbakemelding til læreren eller på riktig informasjon til styringsmyndighetene. Derfor har vi nå vært tydelige på at det først og fremst skal være ett formål de prøvene skal tjene, og det er nettopp å gi tilbakemelding til læreren.

Spørsmål 15

Une Bastholm (MDG) [12:49:25]: «Den 18. november rapporterte NRK om forskerne som skulle kartlegge miljøgifter i Oslofjorden, og som nesten ikke fikk gjennomført undersøkelsen fordi det er så lite fisk. Som statsråden vet, er situasjonen alvorlig for hele økosystemet. I fjor viste en statusrapport at dagens handlingsplan er utilstrekkelig. En bred gruppe forskere har lenge bedt om nullfiskeområder, inkludert stans i bunntråling, og det samme har Miljødirektoratet.

Hvor lite fisk må det være i fjorden før statsråden gir fiskebestandene bedre beskyttelse?»

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:50:01]: Det er et stort engasjement for å bedre tilstanden i Oslofjorden, og det gjøres en innsats på tvers av sektorer for å styrke økosystemet i fjorden. Fiskerisektoren gjør også sin del av arbeidet. Det er allerede innført strenge tiltak på fiskerisiden. Tiltak som ble innført i 2019, innebærer et forbud mot alt fiske i definerte gytefelt for torsk fra og med 1. januar til og med 30. april og et helårig forbud mot torskefiske fra fylkesgrensen mellom Agder og Vestfold/Telemark til grensen mot Sverige. Det er altså allerede i dag forbudt å fiske torsk i Oslofjorden innenfor grunnlinjen fra og med Vestfold/Telemark og til grensen mot Sverige. Forbudet gjelder hele året. Det stilles også strengere krav til yrkesfiske i Oslofjorden enn ellers i Skagerrak, for å sørge for bedre seleksjon og mindre bifangst av torsk og annen bunnfisk.

Oslofjorden er sterkt miljøpåvirket. Oksygenivået er i flere områder av fjorden svært lavt, og fjorden forurennes av både utslipp fra avløp og avrenning fra jordbruk. Oppvekstområder for fisk, som tareskog og åleggssenger, er betydelig redusert. Den negative utviklingen i fjorden forsterkes antagelig av klimaendringer og ekstremvær. Det er ingen tvil om at det er behov for sterke tiltak i Oslofjorden på tvers av sektorer. Dette arbeidet er i gang på mange områder, men det vil ta tid før nødvendige tiltak er gjennomført og man oppnår effekter i form av bedring i miljøtilstanden i fjorden.

Innen fiskeri kan det innføres tiltak raskt, og det er kanskje derfor et særlig stort press på tiltak i fiskerisektoren. Flere fiskebestander vil ikke trives i Oslofjorden så lenge den er i dårlig miljøtilstand, og ytterligere fiskeritiltak alene vil derfor ikke nødvendigvis bringe fiskebestander tilbake til tidligere nivåer.

Jeg er opptatt av at fiskerisektoren skal gjøre sin del av arbeidet for fjorden. Derfor bestilte klima- og miljøministeren og jeg tidligere i år råd om ytterligere fiskeritiltak fra Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet. Rådene er nå til vurdering i departementene og vil sendes på høring når vurderingene er klare. Effekten av fiskeritiltakene vil avhenge av at det også gjennomføres kraftfulle tiltak i de andre sentrale sektorene. Å bedre tilstanden til økosystemet og fiskebestandene i Oslofjorden er et arbeid som vil ta tid.

Une Bastholm (MDG) [12:52:42]: Jeg vil gjenta at de tiltakene som ble ramset opp, bl.a. restriksjoner på fiske fra 2019, er det nettopp dokumentert at ikke er nok. Tilstanden i fjorden er dramatisk. Livet i fjorden er i ferd med å forsvinne. Da blir jeg nervøs av at fiskeriministeren og miljøministeren, medlemmer av regjeringen, sitter og peker på hverandre, for sannheten er at

man må gjøre alle tiltakene samtidig. Gjør man dem nå, i en fase, vil naturen komme tilbake, og man trenger ikke å fortsette å gjøre de tiltakene.

Jeg tenker det er et minimum å forlange av en fiskeriminister at man sørger for at det i hvert fall er fisk igjen å fiske. Det er det ikke nå. Det er det som er tilstanden. Da håper jeg at man ser på nullfiskesoner, for ikke bare gjør det at man verner akkurat de artene, men forbudet mot bunntråling gjør også at bunnforholdene i de områdene blir bedre. Det vil bedre tilstanden i nasjonalparkene i Hvaler og Færder, og det vil også bedre levekårene for sjøfugl, så det har mange andre ringvirkninger.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:53:45]: Jeg kan starte med å betrygge representanten om at vi ikke peker på hverandre, men vi jobber sammen. Det er nettopp derfor vi ba om råd fra både Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratet, som nå har levert et arbeid. Den bestillingen gikk som sagt tidligere i år. Det er nettopp fordi vi må ha mer kraftfulle tiltak på plass, også innenfor fiskeri.

Som det ble henvist til, er et av forslagene som har kommet på bordet, tre nullfiskeområder i Oslofjorden. Det er tiltak som er veldig inngripende, særlig for dem som lever av og ved fjorden. Det påvirker både yrkesfiske og fritidsfiske. Når man har fått presentert en tiltakspakke med mange ulike tiltak, er det særlig viktig og helt naturlig at de som er såpass inngripende, blir vurdert skikkelig og skal ut på høring. Jeg har allerede fått veldig mange innspill fra flere som er opptatt av både å bedre miljøtilstanden og også finne den gode balansen mellom å ta vare på bl.a. det yrkesfisket som finner sted.

Une Bastholm (MDG) [12:54:48]: Aller mest de som lever av å høste fra fjorden, trenger at man nå verner om livet i fjorden, for det er i ferd med å dø. Bunntrålingen og rekefisket må stoppe på et tidspunkt uansett, og da er det mye bedre at man gjør det regissert fra regjeringen, ved å gjøre flere tiltak samtidig.

Utfordringen her er at alle peker på hverandre. Om ikke regjeringen sitter og gjør det rundt sine møtebord, gjør samfunnet det. Man innfører tiltak for f.eks. fritidsbåter, som skal levere inn kloakk til mottak som ikke finnes, istedenfor å slippe det ut. Det er et bitte lite problem, mens man ikke tar tak i de virkelig store tingene.

Spørsmålet mitt er egentlig det samme: Hvor lite fisk må det være igjen i fjorden før man ser at man må skjære igjennom med de virkelig store tiltakene? Det er to ting som skiller seg ut. Det er nullfiskesoner, i tråd med anbefalingene fra Miljødirektoratet, som baserer seg på analysene fra Fiskeridirektoratet, og det er å gjøre noe med kloakken fra avløp langs fjorden, gjennom rensing av det og å hjelpe kommunene med å finansiere det.

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:55:51]: Igjen kan jeg stille meg bak mye av beskrivelsen og det alvorlige representanten nå viser til. Vi er også sterkt bekymret og opptatt av å få på plass kraftfulle tiltak. Det vil jeg veldig tydelig kommunisere. Nettopp derfor har vi nå bestilt råd om hva slike tiltak kan være, særlig innenfor mine områder.

Det er klima- og miljøministeren som har det overordnede ansvaret for forbedring og tiltak rundt Oslofjorden som sådan, men vi kommer nå sammen til å sende på høring de tiltakene som berører både fisk innenfor mine områder og også anadrom fisk, som sorterer under klima- og miljøministeren.

Det skal ikke være noen tvil om at vi må kjøre en skikkelig prosess for å få vite hvordan man eventuelt også kan se på avbøtende tiltak der man velger å gå så langt at det har store konsekvenser for dem som bruker

fjorden. Som sagt får jeg veldig mange tilbakemeldinger fra brukere og folk som bor rundt, som er opptatt av at vi må få fortgang i dette, og jeg vil bare fra mitt ståsted understreke at jeg også er veldig tydelig på det.

Presidenten [12:56:52]: Dermed er sak nr. 2 ferdig handsama.

Sak nr. 3 [12:56:55]

Referat

Presidenten [12:56:57]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 12.57.

